

Han river murar

Fängelsechefen Jacques
arbetar för att de intagna
ska våga tro på förändring

500-årig bok, som ny

Strängnäs stiftshistoriska sällskap ger ut den medeltida mässboken Strängnäsmissalet.

Kyrka där livet ställs på sin spets

Angelina Backman är fältpräst i Hemvärnet. Soldathemmen ger stöd till värnpliktiga och veteraner. Tema om Kyrkan och Försvaret.

När Gud själv gör ont

Hur ska vi förstå ondskan? Och bekämpa den? Fördjupning om Guds kamp – och vår.

Tillsammans för Världens Barn

Foto: Magdalena Vogt/Ikon

Yasmin är sju år och bor i ett flyktingläger i Sydsudan. Hon har en funktionsnedsättning, men tack vare Act Svenska kyrkans projekt har hon fått en rullstol och särskilt anpassat stöd. Nu kan Yasmin vara med i skolan och delta i aktiviteter tillsammans med andra barn.

Act Svenska kyrkans projekt får stöd från Världens Barn, en rikstäckande kampanj för barns rätt till hälsa, skola och trygghet.

Tillsammans gör vi barndomar möjliga!

Läs mer om insamlingen på
[svenskakyrkan.se/
act/varldens-barn](https://svenskakyrkan.se/act/varldens-barn)

STRÄNGNÄS STIFTSTIDNING

Portalen kommer ut med fyra nummer per år och delas ut till anställda och förtroendevalda i Strängnäs stift. Upplaga: 3 600 exemplar Utges av stiftsstyrelsen i Strängnäs stift.

ANSVARIG UTGIVARE
Jimmy Åkerfeldt

REDAKTÖR
Marlene W Antonson
0152-234 70

GRAFISK FORM
Linn Forsdahl
0152-234 71

REDAKTIONSRÅD
Marlene W Antonson
Linn Forsdahl
Carl-Henrik Gustavsson
Helena Inghammar
Henrik Kristing
Agneta Larsson
Christina Södling
Pia Wikström

KONTAKT
Portalen
Marlene W Antonson
Box 84
645 22 Strängnäs
strangnas.portalen@svenskakyrkan.se
0152-234 00

HEMSIDA
svenskakyrkan.se/
strangnasstift

ADRESSREGISTER
Portalen skickas till anställda och förtroendevalda som finns inlagda i Kyrksam. Adressändringar görs av respektive församling.

OMSLAG
Jacques Mwepu
Foto: Ulla-Carin Ekblom

Det är aldrig bara mörkt

Utanför Portalens fönster är det omväxlande väder. Från härligt solsken till uppfriskande regn, för vi är ju positiva eller hur ;). Det här numret av Portalen innehåller också både sol och regn, eller kanske rättare sagt ljus och mörker. Och kanske viktigast – ljus i mörkret. Det är glädjande att fängelsechefen på ett av Sveriges bäst bevakade fängelser hyser hopp om människor, tror på förmågan till förändring. Och när hans egna krafter sinar så finns Guds kraft i stället. Det är något bra att ta med sig in i hösten.

MARLENE OCH LINN

Nu har vi (snart) ett resultat!

Den nyanställda kyrkoherden såg fram emot installationen. Vitt och brett talade han om hur församlingslivet snart skulle blomstra under hans ledning. Lika mycket talade han om hur dåligt det hade varit förut. Så kom festgudstjänsten och vid kaffebordet överlämnade kyrkorådets ordförande en säck med blomsterlökar till kyrkoherden och sa: "Underskatta inte dina företrädare. En del av det du ska se blomma är planterat av dem, och kanske har även Gud ett finger med i spelet. Vi får ge det här lite tid."

Nu har vi snart ett slutgiltigt resultat av kyrkovalet. Det är bara början. Omkring 25 000 nomineringar ska demokratiskt landa i knappt 14000 uppdrag. Valarbetare kan nu pusta ut men förtroendevalda förbereder en fyraårsresa. Hur rustar de sig? Många kliver på med lång erfarenhet. För den som är ny finns ett sammanhang att knyta an till, och utbildningar. Men inget kan mätas med tillitsfulla relationer och goda strukturer. De byggs tillsammans.

JIMMY ÅKERFELDT, STIFTS DIREKTOR

Innehåll

4-5. Sagt vid kyrkkaffet

6-10. Stifta bekantskap med:
Jacques Mwepu

11. Boktips

12. Stiftet runt

13. Följ med och be

14-19. Tema: Kyrkan och försvaret

20-22. Fördjupning av:
Blaženka Scheuer

23. Sagt vid kyrkkaffet

24-25. Så funkar det:
Strängnäsmissalet

26. Nyfiken på: Marjut Ervasti

27. Kalendern: kurser och utbildningar

28. Biskop Johan skriver

Eva tipsar om bra läsning

Jag tycker att temasideorna om Kyrkan och försvaret är särskilt intressanta. Ett område som många vanligtvis kanske inte har så stor koll på. Här ges flera tillfällen till såväl fakta som känslomässig förståelse av uppdraget.

Intressant är också artikeln om Strängnäsmissalet, som kopplar ihop historia med idag. Jag blir inspirerad att lära mig mer!

Bland många olika tips på verksamheter och aktiviteter runt om i stiftet, blev jag extra nyfiken på den samiska föreställningen *Ursäkten – Sii bivde ándagassii*.

EVA WENEHULT, STIFTS DIAKON

Strängnäs stift förstärker det internationella arbetet

Strängnäs stift har initierat ett två-årigt projekt för att förstärka arbetet med internationella frågor, och anställer Johanna Holmberg som Act-inspiratör.

– När biståndet skärs ner och Sida lägger om sitt stöd till civilsamhället krävs det att vi som kyrka ännu mer sluter upp bakom vår egen form för internationell diakoni och stöttar Act Svenska kyrkan på alla nivåer, säger Anne Falk, internationell handläggare i stiftet.

– Då behöver vi var och en,

från förtroendevald till kyrkoherde, anställd, ideell och församlingsmedlem, få ökad kunskap om Act Svenska kyrkan, och därigenom också känna stolthet och engagemang för arbetet.

Som en del i satsningen anställer stiftet en Act-inspiratör: Johanna Holmberg.

– Jag känner mig inspirerad och ser fram emot att träffa församlingarna och – lyssna. Var är de idag? Hur tänker de kring de här frågorna, och vad behöver de för stöttning? säger Johanna Holm-

berg, som sett det internationella arbetet på nära håll.

– När jag var mellan fem och tio år var mina föräldrar missionärer i Tanzania. Jag blev vittne till utsatthet, men också vad det innebar när den lilla människan som finns på plats ger av det man har, sin närvaro, sin utsträckt hand. Likaså vara mottagare av lokala erfarenheter och klokhet.

Hon har läst miljö och utveckling, har studerat klimatstrategi på masternivå, och har arbetat lokalt för de globala frågorna. Bland annat har hon varit med och grundat ett klimatnätverk i Salem, där hon också bor. Att engagera sig är inte bara bra för att åstadkomma förändring utan även för människan själv.

– Det är lätt att bli nedslagen när man ser sig runt om i världen. Min räddning var att engagera mig. Genom att agera bygger man det aktiva hoppet.

MARLENE W ANTONSON

FOTO: FRIDA ERIKSSON

Vedhög blev kyrkkonst

Finnerödjabon Kenneth Eriksson har för femte året i rad skapat konstverk av sin vedhög. Den här gången är det Finnerödja kyrka som staplats, rapporterar Neri-kes Allehanda. Det har varit ett grannlaga arbete där Kenneth studerat och tagit bilder av kyrkan, för att sedan göra en konstruktion som håller även när veden torkar och rör på sig lite.

Ved-kyrkan har ett fungerande urverk, riktiga fönster, belysning nattetid och en kyrkport. Kyrkan finns att beskåda ett tag till, innan den sakta men säkert åker in i parets eldstad.

Strängnäs stift startar ett tvåårigt projekt för att stärka arbetet med internationella frågor. Som en del i satsningen anställs Johanna Holmberg som Act-inspiratör.

Två nya präster från andra kyrkor välkomnade i stiftet

Hans Boije och Michael Nausner har av Strängnäs stift välkomnats som nya präster efter att de tidigare arbetat i andra samfund, i det här fallet Metodistkyrkan/Equemeniakyrkan respektive Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Genom avtal med närbesläktade tros-samfund har Svenska kyrkan möjlighet att behörigförklara präster som tidigare prästvigts i dessa. De vigs alltså inte på nytt utan tas emot som präster vid en enkel mässa där de

Hans Boije, biskop Johan Michael Nausner och Åsa Gruffman.

avger löften inför domkapitlet i Strängnäs.

Nausner har sin tjänst som forskare i Svenska kyrkan och Boije, som är emeriti, tjänstgör som vikarierande präst där behov uppstår.

Utsända till uppdrag i Filippinerna

Den 17/8 sändes Strängnäs stifts två stipendiater i Ung i Världsvida kyrkan ut till sitt uppdrag: Jennifer Söderberg, från Nikolai församling, Örebro, och River Gunnarsson, från Knista församling, som under tre månader ska vara på utbyte i Filippiner-

na. De sändes i högmässan i Strängnäs domkyrka som även gästades av representerer från Iglesia Filipina Independiente. Följ dem på Instagramkontot @ungi-varldsvida eller på <https://blogg.svenskakyrkan.se/utbyte/>. Håll dem i era böner och bjud in dem till er församling under våren för att berätta om sina erfarenheter.

Jennifer Söderberg och River Gunnarsson.

Skanna QR-koden för att läsa en längre med River.

Biskopsvigning stundar i det heliga landet

Vi gläds åt att vårt vänstift The Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land har valt Rev. Dr. Imad Mousa Dawood Hadad att efterträda biskop Dr. Sani Ibrahim Azar som går i pension. Pastor Imad är född och uppvuxen i Beit Jala och tjänstgör idag i Den gode herdens församling i Amman. Biskopsvigningen sker i Jerusalem den 11e januari 2026.

Den blivande biskopen tar över staven i en svår tid och våra vänner i ELCJHL finns ständigt med i våra böner och tankar! Vi önskar Guds välsignelse över det nya som väntar.

Rev. Dr. Imad Mousa Dawood Hadad

Det utgrävda fornminne som tydligast är kopplat till kyrkan i Tystberga är torpet Nysätter. Där syns stengrunden efter en liten ryggåsstuga, cirka fyra meter bred med två kamrar, där en spis stått i ena hörnet.

FOTO: MIRIAM ARREBÄCK

Här lyfter man på alla stenar i jakten på kyrkans historia

Under sex veckor i slutet av sommaren 2025 pågick utgrävningar inför dragningen av nya Ostlänken genom Tystbergabygdens församling och Prästlönetillgångarnas, PLT:s, skogsfastigheter i Strängnäs stift. Bland annat undersöktes gamla torp och backstugor varav några varit i kyrkans ägo under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet.

– De flesta torpare på den tiden arrenderade sitt ställe

av närliggande storgårdar och de betalade genom att göra dagsverken på gården. Men kyrkans torp beboddes främst av dem som inte hade möjlighet att försörja sig på det sättet. Det var kyrkans sätt att hjälpa de mest utsatta, berättar arkeolog Annica Ramström, som inventerar området på uppdrag av Länsstyrelsen Sörmland.

Annica är också etnolog och lägger ett pussel med hjälp av gamla husförhåll-

protokoll, skatte- och mantalslängder och sockenbeskrivningar.

– Allt det här ryms inte i rapporten till Trafikverket, men det är ändå en viktig historia som tidigare inte intresserat så många forskare. Vår dokumentation är en slags basforskning som framtida forskare kan jämföra sitt material emot.

MIRIAM ARREBÄCK

Fotnot: En längre artikel finns att läsa på externwebben.

50

Så många år är det sedan Strängnäs stift vigde sina första kvinnliga präster: Eva Karlsson och Karin Karlberg. Detta uppmärksammas i domkyrkan där biskopen medverkar i högmässan den 14/12.

Biskopen tagen efter möte med ungdomar

Omkring 55 ungdomar från Strängnäs stift deltog i Biskoparnas ungdomsmöte, BUM, i Stockholm 22–24 augusti.

– Det var helt otroliga dagar! Det var biskoparnas ungdomsmöte, så man skulle kunna tänka sig att biskoparna skulle sätta sig i framsätet och köra, men det var lika mycket vi som fick följa med ungdomarna dit de åkte, säger en tagen biskop Johan.

– Deras generösa gemen-

FOTO: MAGNUS ARONSON

skap och längtan efter Jesus präglade vartenda möte. Det var en nåd att vara med om. Jag har gått runt och pratat med så många ungdomar och blir varm av vad jag mötte.

Stiftspedagog Cecilia

Sundkvist var samordnare från Strängnäs stift:

– Vi har varit med något helt unikt! Det var fantastiskt och ungdomarna var väldigt tagna av det de var med om. Det märktes att de uppskattade dagarna.

Fängelsechefen Jacques Mwepu om att leda med hopp och värdighet:

"De ska se i våra ögon att vi vill väl"

Han är chef för fängelset där Sveriges farligaste brottslingar sitter. Men så tänker inte Jacques Mwepu. Han tänker att förändring är möjlig.

– Det här är människor som tillfogat andra lidande. Men tänk om vi kan rädda ännu en, en till som kan komma ut och vara granne med dig eller mig? Om vi inte inger hopp, vad skapar vi då för människor?

TEXT: MARIA WIDAR / FOTO: ULLA-CARIN EKBLOM

JAG TRYCKER PÅ knappen, presenterar mig i porttelefonen och den första järngrinden öppnas. Går vidare till nästa låsta port, därefter en asfalterad gårdsplan som leder fram till två dörrar. Besökare till intagna hänvisas till den vänstra, personal till den högra. En lapp på glasrutan uppmanar "var inte ett bete", ett klick och även den tredje dörren öppnas. Innanför väntar en säkerhetssluss. Jag lägger handväskan i en grå plastback, låser in telefonen i ett skåp, lämnar mitt körkort till kvinnan bakom luckan och passerar sen den fjärde och sista dörren som leder in i lokaler där förmiddagsljustet flödar in och Jacques Mwepu väntar.

JACQUES MWEPU ÄR chef för Kumbaanstalten, en av Sveriges högsäkerhetsanstalter. Ett fängelse som är utrustat för att kunna hantera de mest riskfyllda intagna. Här sitter nära 800

människor, dömda för brott som rån och mord, från fyra års fängelse upp till livstid. Tänker han på det i vardagen?

– Jag pratar inte om och tänker inte på dem som de farligaste utan som de mest resurskrävande intagna. Det här är människor med problem, som inte har kunnat leva ett laglydigt liv. Självklart är jag medveten om risker som kan förknippas med hanteringen av intagna i sluten institution, därför arbetar vi med beteendeförändring genom pedagogisk konflikthantering.

Som chef har Jacques ett övergripande ansvar för anstaltens verksamhet och personal. Deras uppdrag är att hjälpa de intagna att komma ut bättre rustade för arbete, att bevaka deras rättigheter och – betonar Jacques – ingjuta hopp. Han poängterar att han verkar i en "hoppbransch" där tron på en bättre framtid är central.

– Min roll som chef handlar mycket om att påminna oss alla om det hoppet och dess kraft i behandlingsarbete. Jag ska vara den som predikar bättre framtidsutsikter och tillsammans ska vi hjälpa de intagna att tro på sig själva, att tro på att förändring är möjlig. Och då behöver jag inspirera min personal till det.

Hur gör du för att inspirera?

– Dels genom att leda med kraft, ordning och reda. Det krävs tydliga rutiner för att skapa en trygg vardag. Och dels genom väldigt mycket empati. Det är viktigt att hela tiden se personalen, kommunicera vad som händer och vart vi är på väg och att öka interaktionen mellan oss och de intagna. Behandlingen av de intagna sker varje sekund i dagliga möten. Som när vi eskorterar dem till sjukvården eller till verkstaden. Det är viktig

Fakta:**Namn:** Jacques Mwepu.**Bakgrund:** Uppvuxen i Kongo, flydde landet under diktator Mobutu och kom som kvotflykting till Sverige 1990.**Arbete:** Började arbeta inom Kriminalvården 1998 efter studier i kriminologi och beteendevetenskap. Har varit chef för flera svenska anstalter, tjänstgjort som kriminalvårdsexpert för FN i Elfenbenskusten och för EU i Bryssel.**Aktuell:** Föreläste på årets präst- och diakonmöte under rubriken *Att möta nedsken med hopp – om tro, förändring och människans möjligheter*.**Övrigt:** Tilldelades 2023 människorättspriset Scandinavian Human Dignity Award 2023 för sitt arbete för human kriminalvård. Var sommarvärd i P1 2022, ett sommarprat som lade grunden till boken *Från Kongo till Kumla*. Blev 2023 nominerad till årets chef av Chefsakademien.

Varje möte med de intagna innebär behandling, som när de eskorteras till sjukvården eller till verkstaden. Jacques roll som chef handlar mycket om att påminna sin personal om hoppet och dess kraft i behandlingsarbetet.

► att vi skapar varma relationer byggda på tillit. De ska se i våra ögon att vi vill dem väl.

Det blir snabbt tydligt i samtalet med Jacques, att det är grundmurat det där hoppet. Men vad gör han när det utmanas? Vi återkommer till det.

JACQUES VÄG TILL Kumlaanstalten är ett kapitel för sig. Eller, rättare sagt, en hel bok. I självbiografin *Från Kongo till Kumla* (Mondial, 2024) berättar han om sitt liv, om sin resa. Genom boken, Sommar i P1 och föreläsningar runt om i landet har många fått ta del av hans historia. Om hur han växte upp i Kongo i ett tryggt hem med föräldrar och syskon. Med en pappa som alltid var snyggt klädd, doftade Aqua di Parma och som gav Jacques en trygghet och unik förmåga att stå upp för det han tror på.

1965, samma år som Jacques föddes, tog överste Mobutu makten i Kongo. Han hade inlett en statskupp och förvandlade styret till en diktatur. När Jacques blev äldre var han en av många studenter som höjde rösten i tumultartade protester. Protester som höll på att kosta honom livet.

– Tack vare hoppet och tron på min

egen förmåga lyckades jag fly från campus där de försökte döda oss. Det handlar om en solid motståndskraft, säger han och fortsätter:

– Gör dig själv till en aktör. Var inte passiv och låt inte det mörka ta över. Jag har alltid varit en fighter. Som när jag kom till Hällbyanstalten.

EFTER FLYKTEN FRÅN Kongo satt Jacques i flyktingläger i Zambia i ett år. I

40-gradig värme och utan att veta något om morgondagen. 1990 kom han som kvotflykting till Sverige och åtta år senare började hans resa inom Kriminalvården. Det var när han arbetade som ordningsvakt under högskolestudier som han blev tipsad av

en kollega att Kriminalvården sökte personal. Efter många försök blev han kallad på intervju på Hällbyanstalten. Och vi stannar här en stund. För det var inte "bara". Varken att få jobbet eller att trivas, det krävdes den där fightern. Jacques var nämligen den första svarta mannen att arbeta på Hällbyanstalten och trakasserades varje dag av de intagna på fängelset. Varje gång han passerade ropade och skrattade de efter honom och trakasserierna blev bara värre och värre.

”Gör dig själv till en aktör. Var inte passiv och låt inte det mörka ta över.”

Uppgiven, ledsen – men kanske framför allt arg – insåg han att han hade två val. Att sluta eller att arbeta kvar. Han hade flytt ett land och sett krig och död, skulle han brytas ned av det här?

JACQUES BESTÄMDE SIG för att arbeta kvar och gjorde en strategi tillsammans med chefen. Att inte visa rädsla för de intagna, rapportera så fort han hörde minsta plan om exempelvis narkotikaaffärer eller hot om våld. I Sommar i P1 berättade han: "Jag springer snabbast på vartenda larm, håller extra koll på celler som tillhör gängledare. Jag står ut med hat, hot och trakasserier men signalerar att det inte är okej. Med hjälp av många fantastiska kollegor och chefer kommer jag att älska mitt jobb, jag kommer de intagna nära, de som vill förändra sitt liv och lämna den kriminella banan. Det pratades om att Jacques Mwepu river murar".

Efter något år på Hällbyanstalten blev han uppmärksammas för sitt arbete, det hade börjat pratas om hans engagemang och ledaregenskaper och han fick frågan om han ville testas för en chefsutbildning. Efter det tog karriären fart. Efter tester på Pliktverket i Karlstad (med utlåtandet "bland den bästa chefpotential en hade sett") började han vikariera som chef på Hällbyanstalten innan han fick tjänsten som kriminalvårdsinspektör på

anstalten i Mariefred. Gick några år senare tillbaka till Hällbyanstalten utanför Eskilstuna för att arbeta närmare familjen i Västerås, kallades till FN i Elfenbenskusten – som expert på kriminalvårdsfrågor – och blev den första från Kriminalvården att få det uppdraget. Tillbaka i Sverige kom han att leda Kriminalvårdens utlandsverksamhet innan han gick tillbaka till basverksamheten och blev kriminalvårdschef för verksamhetsområdet Örebro. Därefter gjorde han några år som kriminalvårdschef på Hinseberg, tog ett uppdrag som kriminalvårdsexpert för EU i Bryssel och återvände sedan till Närke i samband med pandemin då chefstjänsten på Kumlaanstalten dök upp och här har han nu varit i fem år.

JACQUES KAN RÄKNA till 27 år inom Kriminalvården och har besökt över 50 fängelser runt om i världen under sina internationella uppdrag. Till skillnad från flera andra länder, konstaterar han, lever vi i en rättsstat med tydlig ordning. Det frihetsberövade livet bakom murarna är själva straffet, vi har inga andra bestraffningar under de intagnas fängelsevistelse. Det handlar om människans okränkbara värdighet.

– Självklart adresserar vi behov och risker på individnivå. Men det gäller också att fokusera på det som fungerar, att se att de här människorna har kapacitet att förändras. Att se att jag som medarbetare kan göra skillnad. När vi tar ett urinprov tar vi inte bara ett prov, denna kontrollåtgärd stärker individerna så att de inte återfaller i brott. Vi vet att det här är människor som tillfogat andra lidande. Men tänk om vi kan rädda ännu en som inte går ut och skapar nya offer? En till som kan komma ut och vara granne med dig eller mig?

– Om jag inte sprider budskapet, om jag inte inger hopp om att det faktiskt finns ett liv där ute som väntar, vad skapar vi då för människor?

Att de intagna aktiveras och deltar i anstaltens program är A och O, menar Jacques. Här på Kumlaanstalten finns bland annat en verkstad där de intagna tillverkar cellinredning i form av sängmöbler som sedan säljs inom Kriminalvården och till SiS.

– Verkstaden ger en strukturerad vardag och stärker kroppen, själen, egenkänslan och stoltheten. Dessut-

Jacques Mwepu kom till Sverige som kvotflyktning 1990. Efter studier i kriminologi och beteendevetenskap började han arbeta inom kriminalvården. På det första jobbet på Hällbyanstalten trakasserades han varje dag av de intagna. Det kunde ha knäckt honom men idag är han chef på Kumlaanstalten.

Strängnäs stifts präster och diakoner som arbetar på Kumlaanstalten betyder mycket för att ge hopp till de intagna. Den kristna tron hjälper också Jacques. "Min tro är det som finns kvar när jag inser att jag inte längre kan på egen hand, med varken metoder eller reflektioner. Då har jag den högre makten att förlita mig på."

om lär de sig ett yrke vilket kan ge en praktikplats och på sikt ett arbete.

Detta gäller även de som går i skolan i anstaltens Lärcentrum. Många kommer från stökiga förhållanden och har aldrig kunnat koncentrera sig och fokusera på studier. Här får de en chans att studera, gå behandling eller delta i annan strukturerad verksamhet.

Utrymme för meningsfull vardag alltså, och även utrymme för samtal och andlig vård. På Kumlaanstalten finns nämligen präster, pastorer, diakoner och imamer för samtal med de intagna. Det är Sveriges Kristna Råd som samordnar. Ytterligare något som bidrar till hoppet, konstaterar Jacques.

– Att de intagna får träffa och samtala med de här människorna – utan blå uniform – betyder oerhört mycket, det dämpar ångest. Guds budskap i såväl Bibeln som Koranen är ju också att vi alla har hoppet, att vi inte ska vara rädda.

HUR GÅR DET ihop? Hur har han genom åren och alla upplevelser lyckats se möjligheterna? Hans hemland omvandlades till en brutal diktatur, han tvingades på flykt, levde under tuffa förhållanden i flyktingläger och kom till ett nytt land där han trakasserades

av Sveriges farligaste brottslingar.

– Du behöver hitta mening med det du gör. Visst, vi ser mörker men vi ser också resultat. Många gånger glömmar vi bort det vi lyckats med. Ta kriminalvårdens intagna och frivårdsklienter till exempel, 69 procent av dem återfaller inte i brott. Vi måste se möjligheter i stället för att fastna i svårigheter.

Men visst är det svårt ibland, visst provas hoppet även för Jacques. De senaste tre åren har antalet intagna fördubblats vilket lett till dubbelbeläggning på alla rum och eftersom vissa intagna aldrig får mötas har även logistiken i kulvertarna försvårats. Transporter till och från sjukvård, selsättning och diverse aktiviteter får arrangeras minutvis. Dessutom har man tvingats göra om två tredjedelar av alla besöksrum till boendrum på grund av platsbrist till följd av den höga beläggningen.

– Jag kan göra en plan med mina medarbetare men så plötsligt fattas nya beslut utifrån ett kriminalpolitiskt perspektiv. Och att besöksrum görs om till bostadsrum skapar oerhörda problem. Alla anhöriga – barn, fruar, morfäder och mammor – är våra samarbetspartners och möjliggörare för ett lyckat

och laglydigt liv där ute. Om möjligheten för de intagna att träffa omvärlden minskar har vi problem. Det ökar också frustrationen och en frustrerad människa lyssnar mindre.

Utmaningar kräver uthållighet, konstaterar han. Dessutom har han sin tro på en Gud som bär.

– Min tro är det som finns kvar när jag inser att jag inte längre kan på egen hand, med varken metoder eller reflektioner. Då har jag den högre makten att förlita mig på. Och jag tror att det är hans hand som varit där tidigare genom livet och räddat mig. Jag vet vad den tog mig från och vad den tog mig till. Till ett nytt land, där jag fick möjligheten att hjälpa andra människor.

JA, JACQUES FICK som han ville, att hjälpa människor att förändra sina liv.

– Jag brukar säga till mina barn att jag är en turmänniska. Ända sedan min barndom har jag sett och upplevt orättvisor och jag vill vara med och motverka dem. Därför tänker jag att allt det här hände av en orsak. Visst, vägen har varit kantad av provningar, den har varit krokig och hård. Men hade jag kunnat göra allt det här om jag inte hade flytt till Sverige? Jag fick det jag ville. Och kanske lite mer.

Viktig bok som bör hanteras noggrant

Lyssna efter liv
Ulf Lindgren
(Verbum 2025)

Är det något jag kan sakna från församlingsarbetet så är det arbetet med Öppna förscholan.

Att dag efter dag få möta föräldrar med små barn, lära känna dem och det de står i av glädje och sorg. Så många gånger som samtalet vid diskbänken, över fikabordet, i dockvrån eller på andra ställen plötsligt och utan förvarning djupnade och gick från prat om väder och vind eller annat till att röra de stora frågorna i livet.

I de lägena skulle jag haft stor nytta av att ha läst en bok som *Lyssna efter liv* av Ulf Lindgren.

En bok som i kapitel efter kapitel på ett tydligt men också varsamt sätt ger vägledning i vad som är bra att känna till i olika situationer och verktyg för att göra samtalet meningsfullt.

Det jag saknar i boken är ett resonemang om vilka samtal jag faktiskt ska hantera själv och vilka samtal som både den jag samtalar med och jag själv mår bättre av att lotsa vidare. Vi har i vår kyrka några kategorier med särskild kompetens kring detta och i vissa fall är det kanske också så att den jag möter faktiskt behöver hjälp av sjukvården. Ett kapitel om att kunna göra bedömningen och om hur jag hjälper vidare hade gjort boken ännu mer användbar för den kategori av medarbetare den är riktad till.

REBECKA TENGNÉR

Antologi om mystagogik lämnar utrymme för fortsatta upptäcksfärder

Mystagogiska upptäcksfärder
Red. Karin Johannesson och Erik Berggren (Verbum 2025)

Mystagogik – en ny trend i Svenska kyrkan? I denna bok behandlas begreppet på olika sätt. Boken består av tre delar: begreppets historia och nutid, exempel på olika mystagogiska kontexter idag och en reflektion om mystagogikens roll i framtidens kyrka.

I de inledande kapitlen får läsaren lära sig att mystagogik började användas i kyrkan redan på 300-talet e. Kr, under fastetiden för att de

nydöpta skulle initieras i de kristna mysterierna. Mystagogik var knutet till att ha ett uppdrag i kyrkan, till exempel biskop – oavsett kunskap om eller talang för just mystagogik. Det var helt enkelt en del av arbetsbeskrivningen. En befriande tanke för den som tänker sig att mystagogik var och alltjämt är ett uppdrag för de särskilt initierade eller extra kunniga.

Men vad är mystagogik

egentligen och hur kan begreppet definieras idag? Boken ger inget klart svar men de 32 författarna är åtminstone ense om att mystagogik handlar om att beröras, att i någon mening erfara Gud – utan att nödvändigtvis förstå det. Gott så. Då kan vi utgå därifrån på fortsatta mystagogiska upptäcksfärder.

ANNICA SUNDKVIST

Lärorika anekdoter saknar helhetsgrepp

Vi är inte övergivna
Mikael Mogren
(Verbum 2025)

Mikael Mogren, biskop i Västerås stift, har i böckerna *Kraft och mod* (2020) och *Ge inte upp!* (2022) gestaltat tro som en källa till hopp.

Mogrens nya bok, *Vi är inte övergivna* (2025) består av sexton minnesbilder om hur kristet kulturarv förts vidare, materiellt och muntligt, genom tid och rum: "fotspår

som fortsätter". Han utgår från platser, personer och språkbruk – med exempel från Sydnärke till Dalarna.

Var för sig är anekdoterna bildande, men tillsammans tumlar de runt utan egentligt bindemedel. Budskapet verkar vara att kulturarvet utgör en "kedja av liv", en grund för kristet identitetsskapande, till bot mot samtidens uppgivenhet. Mogren lyckades dock bättre i *Hemma i heliga rum* (2015) med sitt fokus på

hur kyrkorummet inbjuder till andlighet. I *Vi är inte övergivna* träder i stället olikartade minnesfragment och kulturellt allmängods i förgrunden, utan någon egentlig begründan över hur det fungerar när en traderad tro verkar uppbyggligt och skänker själratöst.

MARCUS WILLÉN ODE

Buddes blick mot världen lyfter bok om det inre livet

Liv i Kristus. Kärlekens väg
Mariann Edgar Budde
(Verbum 2025)

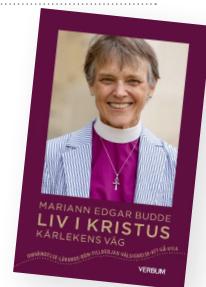
Böcker om andliga övningar är inte min favoritgenre. Färdiga modeller för inre växt kan bli mer lagiska än frigörande. Fokus hamnar ofta på den personliga resan snarare än på världens frälsning. Det ligger kanske i sakens natur? Biskop Mariann Edgar Budde

de gick genom rutan med sin predikan vid presidentinstallationen i USA. På ett lågmält sätt vädjade hon till president Trump att se ut-satta människor och världen omkring sig. Edgar Budde är biskop i den episkopala kyrkan i USA, en kyrka nära Svenska kyrkan. I *Liv i Kristus. Kärlekens väg* går Edgar Budde igenom sju övningar med olika fokus; omvändelse,

lärande, bön, tillbedjan, väl-signelse, att gå och vila.

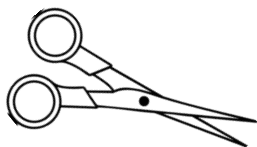
Buddes bok blir följaktligen mest intressant när den vänder blicken mot världen och när författaren delar sina personliga erfarenheter. Styrkan i boken är öppenheten för både resan inåt och kallelsen ut i världen.

HELENA INGHAMMAR

Det här händer *stiftet runt*

Stickcafé i Kvistbro

Gillar du att sticka, virka, sy eller annat hantverk och ha en trevlig stund tillsammans med likasinnade? Välkommen till Kvistbro kyrka måndagar jämna veckor kl. 18–20. **Knista församling.**

Lunchmusik – en kravlös stund

I ungefär 30 minuter spelar någon av våra musiker varierande musik på orgel eller piano. En kravlös stund att bara vara och lyssna. Onsdagar kl. 12 i Ramundeboda kyrka, torsdagar kl. 12 i Skagershults kyrka, **Bodarne pastorat.**

Föreläsning med Annika Östberg

En gripande historia om hur små beslut kan få stora konsekvenser. Lyssna till Annika Östbergs fascinerade föreläsning om vägen tillbaka, om ögonblick som förändrar livet, och om att se en ljus framtid trots ett mörkt förflutet. 21/10 kl. 18 i församlingsgården. Hämta ut biljetter gratis i expeditionen från 6/10. **Hallsbergs församling.**

Tacotisdag med vardagsgudstjänst

Välkommen att äta tacos i S:t Josefs kapell i Garphyttan! Kl. 16.30–18.30, se aktuella tisdagar på hemsidan. **Tysslinge församling.**

Konsert med Tenebrae Choir

En av världens bästa körer, Londonbaserade Tenebrae, kommer till Örebro med konserten "En bön om räddning". 9/10 kl. 18. Biljetter köps via Ticketmaster. **Olaus Petri församling.**

Biståndsdag

Svenska kyrkan Eskilstuna bjuder in till en heldag 24/10 med fokus på kyrkornas och det övriga samhällets ansvar i bistandsfrågan. Vi startar kl. 10 på Eskilstuna folkhögskola och fortsätter till bistands-AW på kvällen. Tid att besöka Klosters kyrka och utställningen Love always finns. **Eskilstuna pastorat.**

Önskepsalmen

Kom och sjung dina favoritpsalmer! Måndagar jämna veckor, kl. 14–14.30 i Diakonicentrum, **Katrineholmsbygdens församling.**

Kumla kyrkas orgel 50 år

1968 brann Kumla kyrka, och återuppbyggdes snart därefter. Nu är det 50 år sedan den nya kyrkans orgel invigdes, och det uppmärksammas med ett jubileum. Programmet för dagarna innehåller flera konserter, jubileumshögmässa och orgelvisning. 27–28/9, **Kumla församling.**

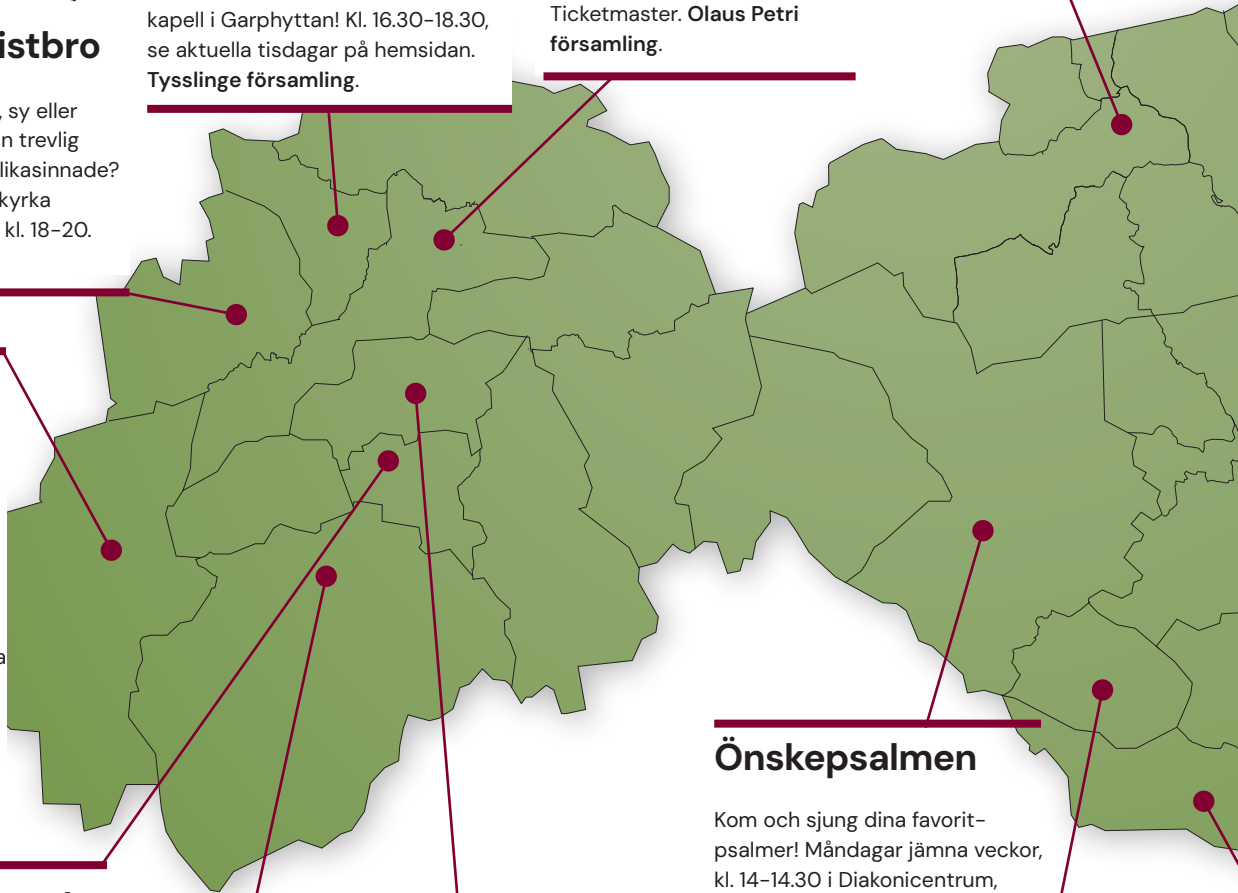
Älgmålsbön

4/10 kl. 18 i Lerbäcks kyrka, **Askersunds pastorat.**

Familjegudstjänst med pajbuffé

Församlingens barn- och kyrkokör medverkar. Pajbuffé och skördeauktion i Sockenstugan efteråt. 12/10 kl. 16 i Björkviks kyrka, **Björkviks församling.**

ICA-fika

Välkomna att ta en kopp kaffe och samtala tillsammans med andra församlingsbor. Vi ses utanför ICA-butiken i Åkers styckebruk, torsdagar kl. 10.
Åker-Länna församling.

Kyrkoherde-mottagning

Natalia Araya tas emot som ny kyrkoherde i Svenska kyrkan i Mariefred. Förtäring i församlingshemmet efter mässan. För att delta på förtäringen, anmäl dig till: mariefreds.forsamling@svenska-kyrkan.se. 12/10 kl. 16 i Mariefreds kyrka, **Mariefreds församling.**

Samtal på kyrkbänken

Kyrkbänken är en plats där du kan prata om allt! Varje tisdag kl. 10.30–12 sitter präst, diakon eller annan medarbetare på kyrkbänken utanför Säby församlingshem för att prata om allt mellan himmel och jord. Säby församlingshem, **Salems församling.**

Gripen i myt och verklighet

Välkommen på mässa kl. 11, kyrkkaffe kl. 12 och föredraget kl. 13. Gripen är ett märkligt fantasidjur som blivit en välkänd gestalt inom konst och heraldik, läran om släktvapen och sköldemärken. Även Grödinge har en egen grip på en vävnad från 1300-talet, funnen i kyrkan. Konst- och kulturhistorikern Märta Holgers berättar utifrån sin nya bok. 12/10 kl. 13 i Grödinge kyrka. Samarrangemang med Grödinge hembygdsförening. **Grödinge församling.**

Mässa och tacksägelsefest

Fest för hela församlingen! En gudstjänst full med sång och glädje. Kiladalens gospelkör medverkar. Tillsammans fyller vi ett bord med skördegåvor som sedan säljs till förmån för Act Svenska kyrkans viktiga biståndsarbete. 12/10 kl. 10. Efter gudstjänsten äter vi tillsammans.
Kiladalens församling.

Följ med och be

Gud, tack för alla som är beredda att ta ansvar i din kyrka. Tack för kyrkovalet och allas vår möjlighet att vara med och påverka. Ge inspiration, kraft och uthållighet till alla förtroendevalda. Var nära i de svåra besluten de ibland behöver fatta. Led dem i uppgiften att styra i din kyrka för världens skull. I Jesus Kristus. Amen.

Varje vecka ber vi i Strängnäs stift för ett kontrakt och för dess kontraktsprost, samt för församlingarna i kontraktet. Vi ber också för våra systerkyrkor i de länder som ingår i Borgågemenskapen och våra vänstift. Se vecka och kontrakt nedan.

Vecka 39, 47

Nyköpings kontrakt, kontraktsprost Ylva Evensen. Kiladalen, Nyköping, Oxelösund, Stigtomta–Vrena, Tunaberg, Rönö och Tystbergabygden.

Vecka 40, 48

Södertälje kontrakt, kontraktsprost Åsa Lindgren. Enhörna, Hölö–Mörkö, Södertälje, Östertälje, Turinge–Taxinge, Överjärna, Ytterjärna, Vårdinge och Trosa.

Vecka 41, 49

Rekarne kontrakt, kontraktsprost Markus von Martens. St Johannes, St Ansgar, Tunafors, Västra Rekarne, Torshälla, Hällby med Tumbo och Råby–Rekarne, Husby–Rekarne, Näshulta, Kafjärden och Stenkvista–Ärla.

Vecka 42, 50

Norra Närke kontrakt, kontraktsprost Caroline Edlund. Adolfsberg, Almby, Edsberg, Långbro, Mikael, Mosjö–Täby, Örebro Nikolai, Örebro Olaus Petri, Knista, Axberg, Glanshammar och Tysslinge.

Vecka 43, 51

Södra Närke kontrakt, kontraktsprost Gunlög Axelsson Ölund. Askersund–Hammar, Lerbäck, Snavlunda, Ramundeboda, Skagershult, Finnerödja–Tived, Viby, Sköllersta, Hallsberg, Kumla, Hardemo, Ekeby, Asker–Lännäs och Kvismare.

Vecka 44, 52

Nynäs kontrakt, kontraktsprost Peter Mourath. Grödinge, Sorunda, Ösmo–Torö, Nynäshamn, Salem.

Vecka 45

Domprosteriets kontrakt, kontraktsprost Christofer Lundgren. Strängnäs domkyrkoförsamling med Aspö, Mariefred, Vårfruberga–Härad, Stallarholmen, Åker–Länna, Daga och Frustuna.

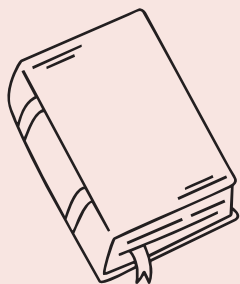
Vecka 46

Oppunda och Villåttinge kontrakt, kontraktsprost Tomas Holdar. Katrineholmsbygden, Björkvik, Västra Vingåker, Österåker, Flen, Helgesta–Hyltinge, Dunker–Lilla Malma, Mellösa och Bettina.

Tema: Kyrkan och Försvaret

Försvaret av fred och frihet kan kräva väpnad strid.

Den militära själavården är en del av det svenska försvaret, med ansvar att bevara det mänskliga perspektivet. Hur talar vi om människovärde och fred i ett sammanhang där våld och dödande samtidigt rättfärdigas?

Vad säger Bibeln om ondskan – och hur bekämpar vi den?
Fördjupning av Blaženka Scheuer
på sidan 20.

Angelina Backman själavårdar inom det militära:

"Man ska kunna leva med sig själv när man gjort sådant man ångrar"

Att göra värnplikt som torpedtekniker på en ubåt var tufft. 1992 var motståndet mot kvinnor inom Försvaret så stort att Angelina Backman nästan gav upp. Men där på botten fann hon sin kristna tro.

Idag är hon fältpräst med bra flyt – i Hemvärnet.

TILL VARDAGS ÄR Angelina Backman församlingsherde i Adolfsbergs församling i Örebro. Men ibland byter hon om till militäruniform och tjänstgör som bataljonspräst i Sannahedsbataljonen, 20:e hemvärnsbataljonen.

– Kyrkan behöver verkligen finnas i Försvaret där så mycket som gäller livet ställs på sin spets. Här finns väldigt många människor som jag aldrig skulle träffa annars.

Inom den militära själavården uppstår frågor som handlar om överlevnad, såväl fysiskt som själsligt i utsatta situationer.

– Man ska kunna leva med sig själv när man gjort sådant som man kanske ångrar, säger Angelina och konstaterar att Försvaret är en miljö där de existentiella frågorna aldrig är långt borta.

Men hur hamnade hon där? Under gymnasietiden i Uppsala gick Angelina teknisk linje, hon läste kemi och ville jobba med miljöfrågor. Men flottan lockade också och hon valde efter lite funderande att göra värnplikten.

– Det kändes kul, något väldigt annorlunda att göra.

Marinen var en av de sista försvarsgrenarna att öppna för kvinnor. Det skedde 1983, men för ubåtstjänst från 1989. Angelina var den första kvinnan på Ber-

ga örlogsskolor när hon ryckte in 1992. Hon skulle göra 12 månader som torpedtekniker på en ubåt.

– Den vanligaste reaktionen var att jag som kvinna inte hade där att göra. Att det var onödigt att jag tog platsen från någon annan.

Hon kände stöd från några befäl, men från andra var motståndet desto hårdare. Angelina minns det som relativt okej då de var ute med båten. Men att ligga vid kaj och invänta nästa övning var desto värre.

Av de kvinnor som blev officerare på 1980-talet hoppade 60 procent av utbildningen med hänvisning till att det var "grisig jargong" och att de blev illa behandlade av befäl. Enligt avhandlingen "Det sista manliga yrkesmonopolet: genus och militärt arbete i Sverige 1865-1989" var det många som upplevde att sexismen satt i väggarna.

– Efter sex månader övervägde jag att kliva av. Men ett befäl peppade mig att fullfölja. Det skulle förstås inte se bra ut för Försvaret om de inte lyckades behålla kvinnorna, säger Angelina.

– Så om jag någon gång har mött motstånd mot kvinnliga präster ... så är det ingenting. Jag är fullständigt hårdad.

Angelina var konfirmerad och hade

Cirkeln är sluten. Angelina Backmans tro blev tydlig när hon gjorde lumpen som ung tjej. Idag arbetar hon som fältpräst inom Hemvärnet.

sjungit i kyrkokör, men ”kristen” ingick inte i självbilden. Men under lumpen, i de ensamma och tunga stunderna, blev tron hennes luftficka i tillvaron.

– Jag var aldrig rädd för vad som kunde hända 100 meter under ytan i en ubåt, det tänker man inte på som 20-åring. Men jag var väldigt utsatt i gruppen. Där och då blev gudstron tydlig och verklig. Jag kände att jag inte är ensam – och det är grunden i min tro än idag.

EFTER VÄRNPLIKTEN ARBETADE Angelina en tid i Högsbo församling och deltog i det ekumeniska utbytesprogrammet ”Bli kamrat med Filippinerna”. Hösten 1994 började hon plugga teologi i Lund och prästvigdes 2001.

– Mamma har sagt: ”Du dök ner i vattnet med en ubåt, och när du kom upp skulle du bli präst”.

Livets bäckar tenderar att rinna ut i samma flod till slut. När fältprosten Sten Elmberg ringde till Angelina 2017 och frågade om hon var intresserad av att bli bataljonspräst kändes plötsligt Försvarsmakten intressant igen.

– Det hade gått så lång tid, jag kände att det kanske var dags att sammanfoga delarna i mitt liv.

– Hemvärnet är inom armén, men jag tänkte ”man lär sig väl”.

Och nu har hon lärt sig. Och stortrivs. Utöver de åtta obligatoriska avtalsdagarna, försöker hon vara med på många fler övningar och sköter administrativa uppgifter som bland annat rör rekrytering. En till två gånger i veckan är hon dessutom på Fjugesta skjutbana. I uppdraget för hemvärnet bär Angelina pistol, en M88 - Glock 17, som självskydd. Att bära vapen är dock frivilligt för fältprästen - den enda i bataljonen som kan välja att avstå. För Angelina var det inget svårt val.

– I USA följer alltid en soldat med deras kaplaner, för de bär aldrig vapen själva. Men jag vill inte att en resurs ska avsättas för att skydda mig.

– Jag har aldrig tänkt att jag som kristen inte skulle kunna bära vapen. Det handlar ju inte om att vilja kriga, utan enbart om att kunna försvara sig.

MIRIAM ARREBÄCK

Militärsjälavård

Fältprost: är anställd på heltid av Försvarsmakten för att samordna den militära själavården. Sedan 2019 innehas tjänsten av Jenny Ahlén.

Regionpräst: är fältprostens förlängda arm ut i den kyrkliga organisationen och bistår bland annat i rekryteringsfrågor. Sverige är indelat i fem militärregioner: nord, mitt, väst, syd och Gotland. Strängnäs stift ingår i Region Mitt och regionpräst är Andreas Nerelius, Västerås stift.

Fältpräst: ett samlingsbegrepp för flera olika tjänster. Vissa är deltidsanställda av Försvarsmakten och jobbar övrig tid i församlingstjänst. Inte sällan har de sitt kontor på soldathemmet. Förbandsprästerna deltar i ett antal övningsveckor under året.

De flesta fältpräster är knutna till Hemvärnets 39 bataljoner. Hemvärnets fältpräster har 8 avtalsdagar för övningar. I övrigt har de tjänst i en lokal församling.

Endast Svenska kyrkans präster kan bli fältpräster, Försvarsmakten vill se en enhetlig utbildningsnivå.

Fältprästen följer Försvarsmaktens värdegrund vilket innebär att möta alla människor, oavsett tro och bakgrund, med öppenhet och jämlikhet.

Lediga!

Soldathemmet ger värnpliktiga andrum

På soldathemmet får det mänskliga ta plats. De värnpliktiga kan lägga den militära identiteten åt sidan och koppla av. Det är viktigt för den enskilde, men också för ett långsiktigt hållbart försvar.

DET FINNS 24 soldathem i Sverige idag, det vill säga på alla orter där den militära grundutbildningen ges. En plats för värnpliktiga att umgås under ledig tid och permissioner.

Andreas Philipsson

Andreas Philipsson, generalsekreterare för Svenska Soldathemsförbundet, liknar det vid ett slags församlingshem. En plats att mentalt "nedreglera", till exempel genom att spela spel, måla eller spela musik, fira högtider eller kanske lyssna på en föreläsning.

– Det är viktigt att också få avbrott från den militära miljön, särskilt för unga människor som är i sin mest formbara ålder, säger Andreas Philipsson.

En föreståndare bemannar soldathemmet och förbandspastorn deltar regelbundet i verksamheten. Det förekommer att prästerna erbjuder konfirmation för värnpliktiga, eller andra samtalsgrupper.

– Vi kan vara lite av en katalysator för de svåra frågorna. Under stunder av rekreation och återhämtning kan också

Soldathemmen erbjuder värnpliktiga en plats att mentalt "nedreglera". Inte sällan uppstår behovet av Här pågår en pingismatch på soldathemmet i Göteborg.

behovet av att få "prata av sig" uppstå, säger Andreas Philipsson.

Förbandspastorn ansvarar för de enskilda självvårdande samtalen med absolut tystnadsplikt, för militärgudstjänster (korum) och rådgivning till förbandschef. Föreståndarens roll har en mer diakonal karaktär men ser olika ut beroende på förband.

– Vid rekrytering av nya medarbetare är vi alltid tydliga med vår kristna värdegrund, som bland annat handlar om öppenhet. Det ska synas i praktisk handling i bemötande av de värnpliktiga, säger Andreas Philipsson.

DET FINNS ETT större allvar bland de värnpliktiga idag, på grund av det nya säkerhetspolitiska läget. Men Andreas upplever inte en ökad oro bland soldater.

– Det kan födas en meningsfullhet av det skarpa läget. Man känner "jag ingår

i större sammanhang. Det jag gör, det gör skillnad".

Många föräldrar till dagens värnpliktiga har inte själva gjort militärtjänst, de är främmande för systemet. Därför riktar Svenska Soldathemsförbundet också information till de värnpliktigas anhöriga. De delar också ut ljus till de värnpliktiga som de kan ta med hem.

– Genom att tända ljus kan man känna sig nära även om det geografiska avståndet är stort. Via en informationslapp berättar vi att vi också tänder ljus på förbanden och i kapellen.

SOLDATHEMMENS UPPDRAG REGLERAS av förordning 2024:1344, att värnpliktiga ska ha rätt till en meningsfull fritid. Andreas Philipsson, som gjorde lumpen på K4 i Arvidsjaur och har deltagit i utlandsinsats i Kosovo, och han lägger till ytterligare en dimension: att uppdraget handlar om att bygga rela-

Kristna fredsrörelsen uppmanar fler att göra värnplikt utan vapen

ATT KALLAS TILL mönstring väcker frågor om vad det innebär att vara soldat och att stå inför risken att döda andra människor. Men det går att göra värnplikt utan att bära vapen.

Kristna Fredsrörelsen har tagit fram ett informationsmaterial om alternati-

ven, till exempel möjlighet att ansöka om vapenfri tjänst, så att man ändå fullgör sitt ansvar inom det svenska totalförsvaret.

Materialet riktar sig dels till den ungdom som ska mönstra, dels till föräldrar och ungdomsledare. Här finns

olika frågor att diskutera, sådant som rör etiska perspektiv på självförsvar. Syftet är att bidra till att den som ställs inför möjligheten att göra värnplikt ska kunna fatta ett välgrundat beslut och få möjlighet att reflektera över att förvaret av Sverige kan komma att innebära att

att samtala när de fått koppla av från det militära.

FOTO: JOHAN GRENSTRAND

tioner och att se människan bakom uniformen.

– Vi är medvandrar till de värnpliktiga, från att de rycker in till dess att de är veteraner i vissa fall, och kanske gjort både 1-2 utlandsinsatser. Det är ett väldigt meningsfullt jobb.

Ärkebiskop Martin Modéus har sagt att kyrkans självård inom Försvarsmakten inte syftar till att bygga upp stridskapacitet. Andreas håller med.

– Försvaret är en koloss, till för att försvara frihet och demokrati. När man jobbar nära Försvarsmakten som både vi och kyrkan gör, så gäller det att komma ihåg vad VÅRT syfte är: den enskilda människan. Därför pratar vi hellre om gemenskap än kamratskap, och om rekreation som vila snarare än som stridshöjande återhämtning.

– Uppgiften för oss är att bevara det mänskliga i en situation, som under krig blir omänskligt.

MIRIAM ARREBÄCK

döda en annan människa. Materialet problematiserar konsekvenserna av det som blir följden av den militära träningen, till exempel att distansera sig från den andres mänsklighet för att lättare rättfärdiga våldet. Du hittar materialet på www.krf.se, sök på Värnplikt.

Hallå där Erik Wrede,

22-årig juridikstudent från Strängnäs, mångårig konfirmandledare på stiftsgården Stjärnholm och medarbetare i domkyrkoförsamlingen. Gjorde värnplikt på Jägarbataljonen i Karlsborg under 9 månader, muckade 2023.

Varför ville du bli jägarsoldat?

– På mönstringen gick de fysiska testerna så bra att jag fick erbjudande om att bli jägare – och tackade ja. Det är känt för att vara en krävande utbildning och jag ville testa mina gränser.

Var det som du trodde?

– Ja, det var väldigt tufft både fysiskt och mentalt. Vi fick till exempel gå tio timmar med tung packning utan matpaus, en november natt och mörkt och blött. Jag visste förstås inte hur jag skulle reagera, det var svårt att ha någon förväntan på det i förväg.

Var det något som överraskade?

– Att man klarar att prestera så mycket mer än man tror, både själv och i grupp. Samhörighetskänslan gav styrka och trots att alla var fruktansvärt trötta så fortsatte vi. Gruppen orkar alltid mer. Alla blir tigha med varandra och hjälps åt för att klara övningarna.

Lärde du dig något särskilt?

– Jag har verkligen höjt ribban för vad jag anser vara jobbigt.

Tiden i lumpen har gjort mig mer tacksam för vardagens bekvämligheter, att ha rinnande vatten, mat och ljus. Det är det som vi ska försvara – allas vår vardag. Så det motiverade mig till att göra ett bra jobb och gav mig en konkret förståelse för varför Försvarsmaktens roll är viktig.

Träffade du någon fältpräst under värnplikten?

– Ja på soldathemmet, men också vid ett tillfälle ute i fält när vi under övning pausade för en kort andakt. Det kändes väldigt bra. Det gav ett lugn.

Har din kristna tro påverkats av att göra värnplikt?

– Ja, min tro har blivit starkare. Man tillbringar mycket tid ute i skogen på natten och får tid för egna tankar. Situationen är påfrestande för både kropp och psyke och då är det skönt att bära med sig en inre trygghet.

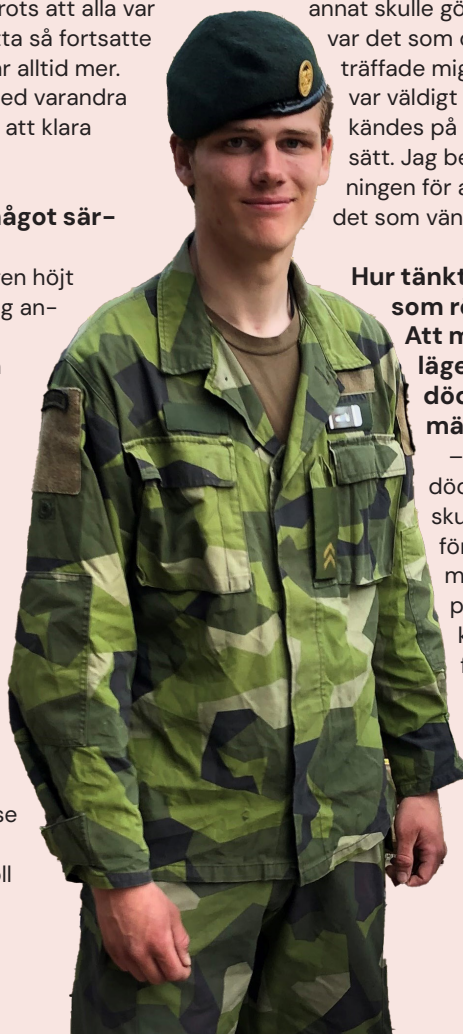
Under en permission var jag på söndagsmessa. Jag skulle med tåget på kvällen och hade fem veckors förläggning framför mig då vi bland annat skulle göra jägarprovet. Då var det som om välsignelsen träffade mig extra starkt, jag var väldigt mottaglig. Det kändes på allvar på ett nytt sätt. Jag behövde den påfyllningen för att kunna ladda för det som väntade.

Hur tänkte du om frågor som rör liv och död?

Att man i ett skarpt läge kan tvingas döda en annan människa.

– Ingen soldat dödar för dödadets skull, det handlar om försvar. Försvarsmakten fokuserar på att vi inte startar krig, utan att man försvarar sitt land och landets värderingar. Det gjordes väldigt tydligt i utbildningen.

MIRIAM
ARREBÄCK

Svenska kyrkan är med och stöttar veteraner med moraliska skador

FOTO: FÖRSVARSMAKTEN

Svenska kyrkan är med och finansierar stödet till veteraner med moraliska skador.

Efter en militär utlandsinsats är det inte ovanligt att bära på "moraliska skador". Veteraner och deras anhöriga erbjuds hjälp via stödtelefon och relationkurser.

KUNSKAPEN OM PTSD, Posttraumatiskt stressyndrom, är idag relativt god och man vet att psykologiska efterverkningar följer på militärt insatsarbete. Begreppet "moraliska skador" är inte lika känt. Det är ingen psykiatrisk diagnos, utan har en tydligare existentiell dimension kopplat till känslan av vad som är rätt och fel.

– Det kan vara skador som man fått genom att man i insatsen inte har kunnat agera enligt sin egen moraliska preferens, säger Andreas Philipsson, generalsekreterare för Svenska Soldathemsförbundet.

Två relativt nya antologier utgivna av Svenska Soldathemsförbundet lyfter

dessas frågor, dels "Resan hem efter insats – Från PTSD till moraliska skador" (2023) och "Steg på vägen – om moraliska skador och deras läkning" (2025) där man undersökt vägar till läkning för de som drabbats.

SVENSKA SOLDATHEMSFÖRBUNDET HAR arbetat med veteraner och deras anhöriga sedan 2008. Till dags dato handlar det om cirka 1000 ärenden. De som hör av sig får hjälp att kontakta en psykolog, psykoterapeut eller självvårdare. Förbundet har ett nära samarbete med S:t Lukas-stiftelsen.

– Det är inte ovanligt att det uppstår relationsproblem för dem som tjänst-

gjort en längre tid inom Försvaret. Det kan vara svårt för vissa att anknyta till det vanliga vardagslivet och samhället efter tjänstgöring.

Relationsproblemen är det som sticker ut, fler än genomsnittet skiljer sig. Därför jobbar Soldathemsförbundet med PREP, relationskurser, ihop med studieförbundet Sensus. Syftet är att ge par verktyg att stärka sin kommunikation och sina relationer.

Veteraner inbjuds att delta i soldathemmens verksamhet, men om dessa ligger inom ett regementsområde är det endast i samband med särskilda träffar. Soldathem utanför regementen är mer tillgängliga.

Aktiviteterna för veteraner vid soldathemmen ser olika ut. Det kan handla om föreläsningar, utflykter eller samtal i grupp kring insatserfarenheter. Centralt erbjuder förbundet även möjlighet till pilgrimsvandringar och snart hoppas man även kunna erbjuda möjlighet till konstnärliga uttryck, till exempel att måla, skriva poesi eller sjunga i kör, som en del i stöd och återanpassning vid insats.

Verksamheten finansieras bland annat av stiftsbidrag från Svenska kyrkan och kollekt. Gåvorna är avgörande för att kunna ge psykosocialt stöd till de målgrupper som inte ryms inom lagstiftningens definition av veteraner, lagstiftningen om stöd till personal vid internationella militära insatser. Ett stort antal personer, däribland utlandsstationerade poliser, militär personal från Hemvärnet som utbildat ukrainska soldater samt frivilliga stridssjukvårdare som verkat vid fronten i östra Ukraina, har också fått stöd via Soldathemsförbundet tack vare dessa kollekt.

MIRIAM ARREBÄCK

Hoppfull bok som tar kriget på allvar

Evangelium i skuggan av kriget

Jonas Eek (Vermum 2025)

Hur kan vi tala om evangelium i kris- och krigstider utan att det klingar naivt? Jonas Eek, domprost i Stockholms domkyrkoförsamling, samlar i boken *Evangelium i skuggan av krig* de tal, predikningar och

tidningskrönikor som han skrivit, från det att Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina 24-02-2022. Denna "teologiska dagbok" utgår från den relativt nya verklighet vi nu har att förhålla oss till: krig i närområdet, Natomedlemskap och en osäker världsordning där folkrätten är satt ur spel. Att skapa hopp

och peka ut en riktning för framtiden blir desto viktigare. Eek lyckas sätta ord på svåra situationer utan att förminska problematiken och ger användbara bilder som sprider hopp.

MIRIAM ARREBÄCK

Under året har biskop Johan samlat präster och diakoner samt kyrkomusiker och församlingspedagoger för att reflektera kring ondskan. Inför mötena hade alla läst *Ondskan och Guds rättvisa*, av den anglikanske biskopen Tom Wright samt olika skönlitterära böcker. Portalen frågade några deltagare vad de tar med sig.

"Ondskan finns inom oss alla"

Sara Björnmo, församlingspedagog i Almby församling:

"Dagarna bjöd på många goda samtal. Jag uppskattar att biskopen valde det här ämnet och berättade att han själv var lite trevande, det kändes fint. Vi behöver stanna upp och reflektera över de här svåra frågorna. Vi behöver hitta balansen – våga stanna i det svåra, vi behöver tala sant om det och inte vara glättiga, men också skapa hopp och inte fastna i det mörka.

Bra föreläsare som gav en teologisk bas att hänga upp det på. Det var ärligt och autentiskt. Boksamtalet om *Albert Speer och sanningen* var också givande, det ledde oss in på frågor i vår egen tid. Sedan var det fantastiskt roligt att Bob Chilcott var med. Hans musik tillförde en extra dimension."

Henrik Kristing, komminister i Östertälje församling:

"Boken gav mig jättemycket, Tom Wrights tes att vi bekämpar det onda genom att göra det goda. Förlåtelsen är i grunden enda sättet att bryta våldets spiral. Han exemplifierade med sanningskommissionen i Sydafrika som även Desmond Tutu skrivit om. Vi måste hela tiden sträva efter förlåtelse. Framför allt för ens egen skull så att man kan gå vidare och inte fastna i bitterhet över det som har varit.

Inför mötet hade jag också läst boken *Ett ord för blod* där Faysa Idle beskriver en kriminell värld som många växer upp i. Där är vi som kyrka en viktig tillflyktsort för många unga, vi ger dem möjlighet att uppleva något annat."

Gunilla Celeng, diakon i Kumla pastorat:

"Temat kändes väldigt aktuellt för mig som arbetar på Kumlaanstalten. Vi som möter människor som mår dåligt, som själva varit utsatta för ondska och utsatt andra behöver påminna oss om hoppet och ljuset. Och vi måste känna det för att kunna förmedla det. Kyrkan kan erbjuda något utöver all mänsklig kraft – det är så viktigt att förmedla.

Vi behöver också vara ärliga med att även vi brottas med ondska, den finns inom oss alla. Vi kanske behöver prata mer om det här, på anstalten finns redan en ärlighet och sårbarhet som vi på utsidan kanske inte vågar visa. Men även våra konfirmander behöver höra om hopp inför framtiden, det är svårt även för dem."

Roger Glan, organist i Järna-Vårdinge pastorat:

"När jag läste *Ondskan*, i synnerhet det sista kapitlet, blev det stort för mig hur viktig syndabekännelsen är i vår högmässa. Den blir som ett värn, ett skydd, mot ondskan, inte minst i våra egna liv. När vi möter ondska är det viktigt att ge akt på ondskan som väcks i vårt eget hjärta, det är där jag ska utöva kampen. Jag tyckte att boken gav redskap att möta ondskan i mig själv, och hjälp i hur jag bemöter andra. Hur viktigt det är att ta hand om sina egna reaktioner.

Det var stor behållning att prata mer med pedagogerna, det blir lätt vattentäta skott mellan våra yrkeskårer. De gav mig andra perspektiv och jag tyckte att vi byggde broar."

Varför ville du prata om ondska, biskop Johan?

– Vi har många ord för glädje men inte alltid för ondska, samtidigt är det en kraft vi måste ta på allvar, säger biskop Johan Dalman som förklaring till varför han valde temat.

– I flera av våra kyrkor ser vi kalkmålningar av djävulen och det blir lätt lite sagoboksaktigt, men ondskan är ju allt annat än barnsligt oskuldsfull. Den är lömsk, svår att hålla ifrån sig och letar

sig in i våra inre. Utmanar oss till den kamp vi måste föra – utan att förlora hoppet eller vara rädda. Med blicken fäst på den tomma graven står vi starka.

Gud och människa tillsammans mot *ondskan*

Gamla testamentets författare kämpar med ondskans problem. Blaženka Scheuer tar oss igenom GT och visar på människornas kamp men också på Guds. Hur han bedrövas av det onda – men också över det onda han själv måste göra mot sin skapelse.

Bakom orden

Blaženka Scheuer är docent och universitetslektor i Gamla testamentets exegetik, Centrum för teologi och religionsvetenskap, Lunds universitet. Hon medverkade vid präst- och diakonmötet med föredraget I begynnelsen fanns mörker: en studie av ondska i Gamla testamentet.

VI MÄNNISKOR DELAR en grundläggande förståelse av vad som är rätt och fel, oavsett kultur eller språk – vi känner igen ondska när vi ser den helt enkelt. Gamla testamentets beskrivning av det onda i världen är inget undantag. Människor som skrev dessa texter var väl förtrogna med lidande och visste att det goda livet ständigt måste försvaras. Texterna speglar därför på olika sätt människans erfarenheter av och ansträngningar att hindra det onda. Föreställningen om att Gamla testamentet handlar mest om krig, lidande och ond bråd död är sålunda inte osann, även om något förenklad. För det fungerar ofta så att det goda i människans liv kan vara intressant att skildra, men det är det onda och hotfulla som är absolut nödvändigt att berätta om. Genom berättelser bearbetas det hotfulla och människan lär sig det ondas mekanismer i syfte att kunna motverka dem.

För Gamla testamentets del föranleddes berättandet av den stora katastrofen 587 f.Kr. då det lilla kungariket Juda var ett av många smårika som föll och slukades av det babyloniska imperiet. Jerusalem blev stormat, templet plundrat och nedrivet och många av stadens in-

vånare förda i exil. För folket i Juda och Jerusalem blev denna händelse inte enbart till en stor samhällelig och personlig katastrof utan också till en teologisk kris. När ett folk blev besegrat på detta sätt var det i Gamla testamentets värld ett bevis för att deras Gud var svag, slagen av segrarnas gudar. För den gammaltestamentliga människan handlade det alltså om att förstå hur allt detta onda kunde hända och vilken roll deras Gud spelade i denna mörka verklighet. För i ljuset av det inträffade måste deras Gud vara antingen god men svag eftersom han inte kunde beskydda dem eller stark men ond eftersom han inte ville beskydda dem. Båda dessa antaganden, om de visade sig vara sanna, var skäl nog att välja bort denne Gud. För att motverka detta strävade de som författade och redigerade Gamla testamentet efter att förklara och ge mening åt detta kollektiva trauma.

EN STOR DEL av det vi läser i Gamla testamentet bär spår av denna bearbetning av frågan om Guds roll i det ondas väg i världen. Författarnas grundargument var att Gud är både mäktig och god och just därför måste ingripa när ondskan fått fäste i världen. De menar att

sociala orättvisor, korruperade domstolar och systematisk exploatering av de fattiga var bevis för att ondskan hade rotat sig i Juda och Jerusalem. Också profeterna var skoningslösa i sin kritik av ledarna och de mäktiga i samhället (Jes 5:21–25; Jer 22:3–5), särskilt då allt detta våld och förtryck skedde under fromhetens baner. Att de starka och mäktiga åkallade Gud i gudstjänsten bara för att sedan gå och ”förtrycka oskyldiga och ta mutor och hindra de fattiga att få sin rätt” ansågs vara ett särskilt stort ont agerande (Jer 7:9–11; Amos 5:12). Och Gud tog det personligt; orättvisorna i samhället, våldet och förtrycket var ett direkt angrepp på Guds skapelse. Profeternas uppmaningar att sträva efter rättvisa, stödjade den förtryckte och föra de svagas talan (Jes 1:16–17; 3:12) vann dock inget gehör. De fasor som Judas rike drabbades av 587 f.Kr. tolkades därför som en oundviklig konsekvens av denna mörka utveckling.

Jerusalems fall är inte den enda gången som Gamla testamentet skildrar hur en av Gud sänd katastrof inträffar i syfte att bekämpa det onda. Det kanske mest kända exemplet är berättelsen om Sodom och Gomorra (1 Mos 18–19). Förtrycket och våldet i staden hade fått ohållbara proportioner och klagoropet från offren hade nått upp till Gud. Efter att ha undersökt saken grundligt, fann Gud att det onda hade fått fäste och staden måste därför förgöras.

Gamla testamentets berättare fann detta djupt problematiskt. Skulle de förtryckta i staden, de vars rop hade nått Gud också offras tillsammans med förtryckarna? De berättar hur Abraham tvistat med Gud och försökt få honom att ändra sig. Abraham resonerade enkelt men insiktsfullt: ”Så kan du inte göra, döda den rättfärdige tillsammans med den orättfärdige ... Ska inte den som är hela jordens domare göra vad som är rätt?” (1 Mos 18:25). Gud gav med sig; om det fanns åtminstone tio rättfärdiga i staden skulle staden klara sig. Men det gjorde det inte.

Dessa berättelser var ett sätt för de gammaltestamentliga tänkarna att finna en begriplig förklaring till katastroferna som drabbat människorna och samtidigt behålla sin tro på en god och rättvis Gud. Men framför allt vittnar dessa texter om att människor i Gamla testamentets tid också brottades med frågan om hur ondskan fungerar, både hos människor som gör ont och hos Gud som kämpar emot det onda. Just denna fråga bearbetas tidigt i Bibeln, i inledningen till berättelsen om Noa och floden.

Efter att ha lämnat Edens lustgård, utvecklades människan snabbt: de byggde städer, de formade kultur, de blev många. Trots glimtar av godhet och rättfärdighet tog utvecklingen i stort en mörk riktning och Gud var tvungen att ingripa. Jorden och allt dess liv skulle förstöras och Gud skulle börja om med Noa, hans familj och de djur som fick följa med in i arken. En katastrof av dessa proportioner krävde förklaring och de bibliska författarna inledde därför berättelsen om Noa och floden såhär (återgivet här i min egen, något modifierad översättning):

”Herren såg att människans ondska var stor på jorden; allt det hon formar i sitt hjärtas tankar är enbart ont. Då ångrade Herren att han hade gjort människor på jorden och hans hjärta blev bedrövat. Herren sade: ’Människorna som jag har skapat skall jag utplåna från jordens yta, och med dem alla fyrfotadjur, kräldjur och himlens fåglar. Jag ångrar att jag gjorde dem.’”
(1 Mos 6:5–7)

”Författarnas grundargument var att Gud är både mäktig och god och just därför måste ingripa när ondskan fått fäste i världen.

När Gamla testamentet skildrar Guds kamp mot ondskan är det alltid utifrån en skapelse-teologisk ansats. I texten ovan betonas det därför tre gånger att den Gud som nu ska utplåna människorna är samma Gud som har skapat dem. En fjärde referens till Guds skapande av människan finns i uttrycket ”det hon formar i sitt hjärtas tankar” som är ett eko av Första Mosebok 2:7: ”Då formade Herren Gud människan av jord på marken och blåste in liv genom hennes näsborrar, så att hon blev en levande varelse.” Eftersom människan, som Gud hade skapat som något gott till att ta hand om marken, djuren och naturen, nu har blivit en varelse som formar något ont och ödelägger jorden är Skaparen skyldig att agera. Skaparens ansvar för skapelsen betonas också genom uttrycket ”Herren såg” i inledningen till verserna ovan. Detta uttryck speglar nämligen de sju proklamationerna i Bibelns första kapitel att ”Gud såg att det var gott” (1 Mos 1:4, 10, 12, 18, 21, 25 och 31). I samtliga dessa fall gäller att utvärderingen av det Gud skapat styr vad Gud gör härnäst. Således, när det skapade bedöms vara gott fortsätter Gud att skapa mer

gott, ända till arbetet blev klart och det skapade fått omdömet ”mycket gott” (1 Mos 1:31). Men när Gud ser motsatsen – att jorden var fördärvad genom människan som Gud skapat – tvingas Gud att göra om och börja på nytt. Det vi alltså ser i 1 Mos 6:5–7 är en Gud som konfronteras med skapandets ansvar, ett ansvar som Gud i Bibeln skulle axla om och om igen.

”*I Gamla testamentet gäller för både människan och Gud att de förväntas ingripa mot det onda.*”

Men även om Guds beslut att utplåna allt levande därmed görs begripligt, väcker det motstånd. Det är skrämmande att möta en Gud som ångrar att världen blev till, en Gud som ska förgöra det myller av liv han skapat. Men det vi ser i 1 Mos 6:5–7 är inte en Gud i affekt utan en Gud överväldigad av ånger, en Gud med ont i hjärtat. Guds avgrundsdjupa smärta handlade inte enbart om att det han skapat kunde göra så mycket ont, utan också över det onda som Gud nu måste göra mot sin skapelse. För utgångspunkten för Gamla testamentets berättare är att Gud är god, det Gud gör är gott, och Guds nåd har sista ordet. Denna tanke är grundläggande i Gamla testamentet (1 Mos 1; 5 Mos 28:11; 30:9; Ps 16:2; 106:1; 107:1; 118:1, 29; Jes 63:7). Därför förblev all den död som nu väntade jordens invånare i grunden obegriplig för den gammaltestamentliga människan. Då betonar de i stället att kampen mot ondskan inte är riskfri, utan vållar problem också i Gud själv. När den gode Skaparen måste återkalla sin skapelse, när Livgivaren måste ta liv, konfronteras han inte bara med skapandets ansvar utan också med skapandets smärta.

VI ÄR KANSKE vana att tänka att i Gamla testamentet är det bara gärningar som räknas, men så är det inte. När Gamla testamentet skildrar det onda i människan är det hjärtats aktiviteter som står i fokus. I texten ovan beskrivs ondskan som något som etablerat sig och verkar i människans djupaste inre, i hennes tankar och avsikter – ”allt det hon formar i sitt hjärtas tankar är enbart ont” (1 Mos 6:5). Alldeles så som vi såg hos profeterna ovan betonas det också i inledningen till berättelsen om Noa och floden att det onda i människan manifesteras i hennes våldshandlingar (1 Mos 6:11–13). Men förfat-

tarna vill betona att även om våldet och förtrycket är en förödande manifestation av ondskan i världen, måste roten till problemet sökas inne i människans hjärta. Det är just därför Gamla testamentets texter riktar in sig på hjärtat. Vi ser detta tydligt inte minst i den gammaltestamentliga Lagen som värnar om hjärtat. De tio buden, som enklast kan ses som en sammanfattning av hela den gammaltestamentliga lagen ramas in av bud och förbud som riktar in sig på hjärtats intentioner: budet att älska sin Gud inleder Lagen och förbudet att begära sin nästas ägodelar avslutar den. Dessa två hjärtefrågor – påbudet att älska och förbudet att begära – står som garantier för Lagen! Det går inte att uppfylla några bud till fullo utan dessa två. Det är just detta Jesus syftar på när han säger i bergspredikan att kärlek till Gud och till sin nästa utgör Lagens essens (Matt 22:34–40).

Gamla testamentet uttrycker en medvetenhet om varje människas potential för ondska. Faraorna som lurar just i det egna hjärtat är därför särskilt uppmärksammade. Psalmisten skriver (Ps 51:12): ”Skapa i mig Gud ett rent hjärta, ge mig ett nytt och stadigt sinne.” På liknande sätt råder Ordspråksboken den unga människan (Ords 4:23): ”Mer än allt annat – vakta ditt hjärta, ty hjärtat styr ditt liv.” Det goda och det onda möter varandra djupt inom oss alla och det är där som riktningen avgörs.

VAD SKA DÅ en människa göra? Det har ofta sagts att det enda ondskan behöver för att triumfera är att de goda ingenting gör. I Gamla testamentet gäller för både människan och Gud att de förväntas ingripa mot det onda. Därför understryks påbudet att ”utrota det onda” ur samhället gång på gång i Lagen (5 Mos 13:6; 17:7,12; 22:22), och profeterna uppmanar folket att ”hata det onda och älska det goda” (Amos 5:15). Men i stället för färdiga svar på onskans gåta erbjuder Gamla testamentet undervisande berättelser för människor att begrundna och reflektera över. Dessa berättelser förmedlar en djup tillit till Guds godhet och makt och en övertygelse om Skaparens vilja och förmåga att försvara sin skapelse från det onda. För egen del riktar de gammaltestamentliga berättarna konsekvent blicken inåt, där det onda tycks finna sin möjlighet. I de texter de lämnade efter sig förmedlar de därför sin viktigaste insikt: det gäller för människan att hålla sig nära den som skapar ljuset och betvingar mörkret, såväl i världen omkring oss som djupt inom oss själva.

Spero nominerat till Publishingpriset 2025

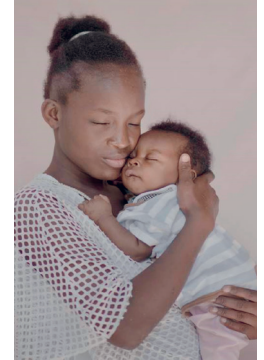
Församlingsbladet Spero i Kumla pastorat har nominerats till Publishingpriset 2025 i kategorin Medborgartidningar. Tidningen, formgiven i samarbete med kommunikationsbyrån Think Happy Thoughts i Örebro, har i år fått ett modernt uttryck i linje med Svenska kyrkans grafiska profil.

Biståndshöst i Eskilstuna

Eskilstuna pastorat lyfter kyrkans roll för biståndet och fred i världen genom två utställningar av fotografen Pieter ten Hoopen i Klosters kyrka. I Love always, 20 oktober–16 november, får vi möta kärleken genom en universell lins, i Child mothers, 30 november–6 januari, skildras sex unga mödrar. Det är fri entré och visningarna lämpar sig bra för arbetslag, församlingsråd och ungdomsgrupper. På FN-dagen, den 24 oktober, är det en

dag med panelsamtal, föredrag, bistånds-AW och quiz, anmälan krävs. Läs mer på pastoratets hemsida.

Angelica, 13 år, med sin son Lucner.

FOTO: PIETER TEN HOOPEN

Grattis!

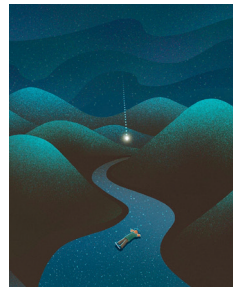
Staffan Sjösvärd, ledare och dirigent för Olaus Petri musikkår, har blivit utsedd till årets nordiska tonsättare av föreningen Svensk Blåsmusik. Den 19 september berättar han om sitt komponerande under Svensk Blåsmusikfestival i Linköping, dagen efter spelar Olaus Petri musikkår.

Drömmar fyller domkyrkan

Tillsammans med Kulturhuset i Strängnäs arrangeras utställningen Barns drömmar i domkyrkan den 28/10 2025–10/1 2026. Barn och ungdomar från olika länder berättar om fantasi- och framtidsdrömmar i bild och text. Besökarens egna drömmar får också plats. På öppningsdagen är det barnkördag med minikonsert och en Drömsaga då barn och familjer liggandes på filtar

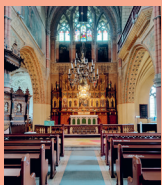
i domkyrkan leds genom ord och musik till sin drömplats. Den 30 oktober får barnen skapa ett gemensamt verk med konstnärerna Telma Castro och Stanislaw Lux.

Samisk teater i Domkyrkan

Ursäkten – Sii bivde ándagassii är en scenkonstnärlig respons på högmässan där ärkebiskop Antje Jackelén officiellt bad samerna om ursäkt å Svenska kyrkans vägnar. Föreställningen ska på domkyrkoturné genom Sverige och visas i Strängnäs den 10 november. Verket blandar jojk, berättande och scener direkt inspirerade av ursäktens innebörd, med nyskrivna dialoger. Föreställningen arrang-

eras i samarbete med Strängnäs kommun och gymnasieskolor, vars elever är en av målgrupperna, men alla åldrar är välkomna. – Vi är glada att föreställningen kommer till Strängnäs stift. Urfolkens rättigheter berör oss alla och Svenska kyrkans försoningsarbete med det samiska folket pågår även i vårt stift och vi söker fortsatt former för det arbetet, säger stiftsteolog Helena Inghammar.

Floda kyrka stänger för renovering

Efter en provisorisk säkring av koret i Floda kyrka stängs kyrkan den 6 oktober för en varaktig renovering av det stora kyrkfönstret samt masverket ovanför altarskåpet. Renoveringen beräknas ta 1,5 år.

FOTO: KRISTINA STURK HIRVINEN

FOTO: RUNE LUNDQVIST

S:t Nicolai kyrka firar 750 år

2025 firar Nicolaikyrkan i Örebro 750 år. Den 3–12 oktober är det jubileumsvecka då man bland annat kan se den nya Kristusstatyn innan den placeras på sin plats ovanför porten. Under veckan bjuds även på stor konsert då församlingens körer och orkester framför Händels Messias, samt föreläsning av kyrkohistorikern Joel Halldorf: Är Sverige ett kristet land? Kyrkan i det svenska samhället under 1000 år"

Efter 500 år ges unik mäss

I dagarna gav Strängnäs stiftshistoriska sällskap ut *Missale Strengnense*, en kyrkohandbok från 1487. Tre böcker i vackra boklådor. Samlingen ger en inblick i hur mässan firades, hur sångerna lät och vilka problem medeltida präster kunde ställas inför.

MISSALE STRENGNENSE ÄR en 550 sidor tjock kyrkohandbok på latin för dåvarande kyrkor i Strängnäs stift – från Södermalm i Stockholm till Askersund. Boken initierades av biskop Kort Rogge i ett försök till standardisering av det senmedeltida gudstjänstlivet. Den användes i kyrkor och kloster fram till omkring 1527 då Sverige blivit protestantiskt och den togs ur bruk. *Missale Strengnense* får betraktas som kronan på verket för Strängnäs stiftshistoriska sällskap som sedan 1996 ger ut historisk forskning förankrad i stiftet.

– Boken har funnits i domkyrkan i 500 år, men mest i glömska. Mellan 1852-1870 gjorde överbibliotekarien på Kungliga biblioteket, Gustaf Klemming, allt för att få boken i sin ägo. Han erbjöd biskopen över 500 värdefulla böcker om de bara fick Strängnäsmissalet. Biskopen sa nej men fick kämpa med näbbar och klor. Det här är lite av stiftets hjärta.

Den som berättar är Marcus Willén Ode, ordförande i Strängnäs stiftshistoriska sällskap. För sex år sedan sökte han upp Elin Andersson, bibliotekarie i Strängnäs domkyrkobibliotek, för att tillsammans skissa på en utgivningsplan.

– Det är en nationalklenod och räknas till en av våra mest värdefulla böcker. Nu kommer den i tre vackra böcker med linnetyg och tryck i flerfärg, säger han stolt.

Strängnäsmissalet var Sveriges fjärde tryckta bok. Volym 1 och 2 innehåller missalet i färgbilder, från pärm till pärm.

I VOLYM 1 presenteras missalet genom landets främsta forskare inom sina fält: tillkomst och tryck, texthistoria och liturgiskt bruk, materialitet och bevarande. Volym 2 är en kommenterad översättning från latin till svenska samt en transkribering av de liturgiska melodierna, från det medeltida notsystemet till nutida. Volym 3 till sist är den fullständiga bildreproduktionen av missalet.

Marcus har sjungit igenom alla sånger och säger att en van kyrkobesökare skulle känna igen väldigt mycket.

Marcus Willén Ode vill hjälpa människor att berätta om sin

– Vi ger ut böcker som man inte visste att man ville läsa.

Så sammanfattar Marcus Willén Ode Strängnäs stiftshistoriska sällskaps utgivning. Här är inget för smalt eller för lokalt – tvärtom.

STRÄNGNÄS STIFTSHISTORISKA SÄLLSKAP bildades 1996, för att främja intresset för studier av kyrko-, person- och lokalhistoria. Förutom utgivning av prästbiografier har man gett

ut ett 15-tal skrifter. Här finns titlar som *Kalkmålningar i Torshälla kyrka*, *Prosten Gustaf Wilhelm Gumælius: en studie i hur Gumælius livssyn fick genomslag i hans politiska agerande i riksdagen 1840–1869* samt *Vem är det som firar gudstjänst? Reflektioner utifrån en intervjuundersökning*.

Marcus Willén Ode

Bland kommande produktioner finns en bok om Forsius (ca 1550–ca 1624), astronomiprofessor i Uppsala, hovpredikant och kyrkoherde i Ekenäs och Riddarholmsförsamlingen, ”ständigt granskad av domstolar och domkapitel...” samt en bok med de bevarade sångerna till Sankt Botvid av Botkyrka.

– Vi är inget kyrkohistoriskt sällskap som skriver om hur kyrkan konstituerat sig utan är mer intresserade av att gestalta det som utgör den lokala identiteten.

bok ut i tre volymer

över 400 bilder av medeltida miljöer och föremål. Voly 3 framvisar hela

– Men de liturgiska sångerna innehöll fler toner och var mycket mer komplicerade än dagens. De medeltida prästerna var avancerade sångare. Melodierna är himmelskt vackra! De är gjorda för ett kyrkorum med akustik, och ska sjungas långsamt, säger han och drar på det sista ordet.

Prästens liturgiska sång var mer omfattande och det var mindre av församlingssång. Allt på latin, men Marcus protesterar mot bilden att vanligt folk inte förstod vad de var med om.

– Jo, folket visste vad som hände, men de höll sig till texten och musiken på ett helt annat

sätt. Sångerna följde kyrkoåret men fungerade också som en skördepraktika, som ett årshjul för arbetet.

– Sedan innehåller missalet en hel del roligt också. Till exempel att en fluga som fallit ner i nattvardsvinet ska tvättas i vin, som prästen dricker upp, och sedan brännas.

Engagemanget kring missalet har varit stort, men så har Marcus också engagerat många.

– Jag ville illustrera boken med föremål från Askersund till Botkyrka så jag har varit i kontakt med väldigt många vaktmästare och präster. De har på så sätt fått veta något nytt om sin egen kyrka och det har väckt intresse för boken.

DET HAR VARIT en komplex process med många inblandade. Under två års tid översatte Erika Kihlman, docent i latin vid Stockholms universitet, missalet. Därefter transkriberades de liturgiska sångerna av docent Karin Lagergren vid Linnéuniversitetet och året därpå vidtog en rad artikelförfattare, från universitet och institutioner i hela Sverige, skrivandet om själva boken, innan formgivaren Lisa Lanning tog vid. Marcus konstaterar att det varit lätt att engagera både medarbetare och finansiärer.

– Forskarna är glada att få bidra till något de brinner för, inte bara skriva för att meritera sig. Boken har kostat 2,4 miljoner att ge ut och när jag sökt pengar för Strängnäsmissalet har finansiärerna uttryckt att de gärna vill bidra.

Missalet mottogs vid ett symposium i Strängnäs den 19–20 september och finns att beställa av stiftshistoriska sällskapet. Den som besöker Strängnäs domkyrka kan ta del av en digital presentation och lyssna på sånger som sjungits in av domprost Christofer Lundgren.

MARLENE W ANTONSON

lokala historia

Vi vill bidra till att man känner stolthet och förankring, säger Marcus Willén Ode som varit sällskapets ordförande sedan 2017.

KRITERIERNA FÖR UTGIVNING är att skriften ska ge ny kunskap och intressera och relatera till kyrkans arbete idag.

– Vi bjuder in alla som reflekterar över vad kyrkan är och har varit. Det finns så mycket kunskap i hembygdsföreningar och lokala historiska sällskap och det är

väldigt roligt att stödja personer som sitter och skriver på sin kammare fram till en bok, säger Marcus.

Fokus kan vara artefakter, musik, pedagogik, sociologi... Varje bok finner sin läsare, säger Marcus.

– Vi ger inte ut böcker för många läsare – utan vi ger ut böcker som man inte visste att man ville läsa.

Sällskapet har ett hundratal medlemmar med en styrelse på sex ordinarie ledamöter. Marcus Willén Ode är till

vardags komminister i Edsbergs och Mosjö-Täby församlingar, arbetet med stiftshistoriska sällskapet är helt ideellt. Det tar mycket tid men han får mycket tillbaka.

– Jag älskar att redigera och ge ut böcker, och lära mig något nytt hela tiden. Jag är litteraturhistoriker i botten och får genom sällskapet nya ingångar i historien. Ena dagen arbetar jag med 1400-talet och nästa dag med 1900-talet.

MARLENE W ANTONSON

Marjut Ervasti

Ålder: 60 år.

Bor: Mälarhöjden i Stockholm.

Familj: Fyra barn, två vuxna och två minderåriga, och hustru.

Gör på fritiden: Ny kyrkoherde i Stallarholmens församling. Har tidigare suttit i Kyrkomötet och Kyrkostyrelsen. "Men det lämnade jag 2024 för att få livet att gå ihop."

På fritiden: Familjen får det mesta av min tid utöver jobbet, och sedan somnar jag till en serie. Jag försöker också ta tid att umgås med vänner.

"Jag kände att där vill jag vara"

Som ny kyrkoherde i Stallarholmens församling gör Marjut Ervasti flera resor. 55 minuter från hemmet i Mälarhöjden till Stallarholmen. Från en innerstadsförsamling i Stockholm till Sörmlands landsbygd. Från Stockholms stift till Strängnäs stift.

Var det en stor omställning att komma till Stallarholmen?

– Det är så klart annorlunda mot Stockholms innerstad där jag jobbat i tio år, men jag är född på en bondgård i norra Finland, och uppvuxen i södra Roslagen så jag har landsbygden i generna. Sen jag har inte levt innerstadsliv på länge, och folk här är som folk är mest.

Så här långt, hur är det att arbeta i Stallarholmens församling?

– Det känns jättekul! Som kyrkoherde i en mindre församling så har man allt möjligt på sitt bord så det är lite mycket i början – men roligt! Varmt och välkomnande!

– Jag hade en positiv känsla redan innan. Jag känner flera personer i stiftet, och strängnässtiftare som finns i Stockholm, och alla sa "Det är klart att du ska komma hit!" Sedan lärde jag känna biskopen när jag satt i Kyrkostyrelsen, och då tänkte jag att det här ska jag nog undersöka lite.

Hur känns det att komma till Strängnäs stift?

– En vän sa att "Strängnäs är ett seriöst stift". En annan vän som jobbat i stiftet beskrev prästerna som varma och nyfikna. Jag kände att där vill jag vara. Man vill något med att vara kyrka, man har en tydlig riktning. Jag vill ingå i det här hjälpsamma sammanhanget där det också ryms seriösa samtal. Jag blir liksom lite väckt.

Hur var din väg till kristen tro och präst i Svenska kyrkan?

– Jag kommer från en laestadiansk släkt. Jag var själv inte på några bönemöten men jag minns hur jag tyckte om att smita in i min farmors kamferdof-tande rum och titta på alla bibliska bilder.

– Sedan gick min väg genom ryskortodoxa kyrkan, det var en väldigt sinnlig gudstjänst som var formerande för mig då jag var väldigt ung. Sedan kom jag in i högkyrkligheten i Stockholm men landade så småningom i en mellanväg. Och nu är det 23 år sedan jag prästviges.

Vad gjorde du innan dess?

– Jag är filmvetare i botten och har bland annat jobbat på Svenska filminstitutet och på Folkets bio på 80-90-talen. Jag drev biografen och gjorde filmfestivaler, säkert 35 stycken.

– Filmtresset finns kvar och jag har jobbat en hel del med hur vi kan se kristen dogmatik i filmer. Jag tipsar gärna om Breaking the waves av Lars von Trier och en barnfilm som heter Hjärnjätten. Den handlar om en utomjordisk maskin som har ett slags känsloliv och räddar en stad från undergång genom att offra sig själv.

Vad engagerar dig?

– Mångfaldsarbetet har varit mitt liv. Eftersom jag är en hbtq-person blev det min ingång, men då blev också de andra diskrimineringsgrunderna viktiga. Inte på ett "vi är snälla här"-sätt utan på ett djupare plan. Det är en levd erfarenhet men också så jag ser vårt uppdrag som kyrka. Det handlar inte om politik utan om människors möjlighet att vara med.

MARLENE W ANTONSON

När det värsta händer

Betydelsen av interreligiöst samarbete

En dag om interreligiösa nätverk och behov av kunskap och relationer i krissituationer. Fokus under dagen är att medarbetare inom Örebro kommuns interkulturella och interreligiösa råd samt medarbetare inom det interreligiösa nätverket "Tro möter tro" i Örebro delar med sig av erfarenheter de gjort i samband med skolskjutningen på Campus Risbergska i Örebro den 4 februari då 11 människor dog.

8/11 i Örebro. Anmälan senast 7/10.

Oktober

13/10 Hot och hat mot individer och organisationer

Under de senaste två åren har vi sett en kraftig ökning av HBTQI-hat i världen och i den svenska kontexten, riktat mot bland annat minoritetsgrupper, föreningar och kyrkor. Stiftelsen EXPO föreläser om vilka strömningar och trender vi ser när det gäller HBTQI-personers utsatthet och hur vi kan bygga hållbara strategier mot hot och hat. Västra Vingåkers kyrka. Anmälan senast 1/10.

21/10 Webinarium om barnkonsekvensanalys

Ta del av forskning om vikten av att fråga barn och att ta barnets bästa i beaktande vid beslut utifrån artikel 3 i barnkonventionen. Teol. Dr. Staffan Nilsson gästas. Erik Lindstrand, teologisk utredare i pastoratet berättar om Örebro pastorats arbete med BKA.

23/10 Krav och andlig självbevarelse

Välkommen till en dag då vi reflekterar över och problematiserar de krav vi ställs inför i mötet med individen. I ett kreativt bibelstudium utifrån frågan "Vad behöver jag just nu?", ställer vi sedan detta gentemot Guds kallelse och nåd, med möjlighet till egen reflektion och delande i grupp. Anmälan senast 13/10.

November

6/11 Nätverk för dataskyddsfrågor

Ett nätverk för Strängnäs stifts församlingar, pastorat samt stiftskansli för erfarenhetsutbyte i GDPR-relaterade frågor, som är nödvändiga för att efterleva dataskyddsförordningen. Vi kommer att variera mellan diskussion, utbildning, information och delge varandra goda exempel. Anmälan senast 4/11.

11/11 På lika villkor: digital fördjupningsdag

Denna dag ger inspiration och redskap i att bredda, berika och fördjupa våra verksamheter och kyrkliga gemenskaper så att fler får plats på sina villkor. Genom gemensamma föreläsningar och valbara seminarier fördjupar vi våra redskap för att medvetet arbeta som kyrka där gemenskaperna inkluderar barn och unga i behov av särskilt stöd. Anmälan senast 2/10.

25/11 Sexuella övergrepp – Vad gör vi när det händer?

Överallt där människor möts finns risk för sexuella övergrepp och kränkningar. Hur hanterar vi när det händer i kyrkan och vad behöver vi göra för att så långt som möjligt förebygga det? Praktisk workshop i hur du skriver en lokal handlingsplan utifrån "Vägledning vid sexuella övergrepp". På stiftskansliet, Strängnäs. Anmälan senast 24/10.

December

8–9/12 Grundkurs i KBOK

Grundkurs i kyrkobokföring, regelverk och praktisk hantering. Kursen ger certifiering till att arbeta med kyrkobokföring inom Svenska kyrkan. På stiftskansliet, Strängnäs. Anmälan senast 7/8.

11/12 Teologiskt bordssamtal: Evangelium i det planetära nödläget

Vad betyder Guds nåd när biosfären hotar att kollapsa, arter dör ut, klimatångesten biter sig fast och hopplösheten breder ut sig? Ekoteolog Fredrik Johansson Seltman leder ett bordssamtal om hur den evangelisk-lutherska rättfärdiggörelseläran kan vara en källa till hopp och handlingskraft i den gröna omställningens tid. Digitalt samtal, ingen förberedelse och ingen föranmälan – bara att logga in.

Flera tillfällen

När lagen möter människan – migrationsrätt i församlingens vardag

Ett föredrag om varför barn utvisas men kriminella kan få stanna, om vilka ändringar som gjorts, planeras och utreds inom svensk migrationslagstiftning, och hur det på olika sätt påverkar fler än bara nya asylsökande. Tre valbara tillfällen; 25/9 i Örebro, 7/10 i Eskilstuna eller 20/11 digitalt. Anmälan senast 30/9, 30/9 och 10/11.

Det är sant som *Amen i kyrkan*

I "VÅR" LILLA liguriska bergsby i norra Italien finns sex kyrkor – generöst tilltaget med tanke på att det numera bor runt 800 personer i byn.

I åtminstone en av kyrkorna firas aldrig gudstjänst, i ytterligare några lite nu och då men i huvudkyrkan på torget, varje söndag och helgdag.

La chiesa di san Nicola di Bari ligger inte ens ett stenkast från vår ytterdörr så titten i predikaturerna är överflödigt – när det ringar så är det bara att bege sig dit.

Kyrkorummet är vackert. Ursprungligen rest på 1000-talet har kyrkan hunnit uppleva de flesta stilideal och är idag en blandning av barock och 1970-tal med färgsprakande väggmålader, sidoaltaren, Maria- och helgonstatyer, brinnande stearinljus och konstgjorda blommor.

JAG PLUGGAR SEDAN några år tillbaka italienska. Gör flera övningar på Duolingo varenda dag. Detta flitiga pluggande har dock i mycket ringa omfattning påverkat min förmåga att språkmässigt ta mig fram i landet. Läsa på skyltar går bra, ana vad det står på anslagstavlan gör jag, men så snart jag ska tala tar det tvärstopp. Hur jag än söker efter ord ekar hjärnkontoret tomt. Jag minns vad val, spindel och äpple heter men i en konversation med vår vänlige granne hjälper det föga. Så jag står där och ler, hummar "sì sì molto bene" och önskar jag kunde telepati.

Men så går jag i gudstjänsten. Och begriper plötsligt allt.

Ja, inte vad prästen predikar såklart även om det han säger verkar vara engagerande. Men i övrigt – i övrigt häng-

er jag med till 100 procent och det inte bara i orden och rörelsemönstret – även flera av de liturgiska melodislingorna känner jag igen. Allt detta borde såklart inte vara någon nyhet för mig, och det är det teoretiskt sett inte heller. Men det är en sak att läsa om något i en bok eller kanske till och med tillfälligtvis och mer som turist gästa en gudstjänst, och något helt annat att stämma in i lovsång och bön Gud till ära.

Att jag kan gudstjänstordningen hemifrån och att vår kyrkohandbok ansluter till en allmänkyrklig tradition, inger trygghet och hemkänsla. Jag förstår inget men begriper allt.

Mig påminner det om värdet av gudstjänstfirandets långa linjer. Om hur stolta vi som församlingar skall vara över de gudstjänstformer som förenar oss över generations-, språk- och kulturgränser. Den kristne turisten som kliver in i kyrkorummet under pågående gudstjänst kan på ett övergripande plan känna igen sig, Tomas och Sofi som kommer från Härnösand respektive Smygehuk likaså. Betydelsen av synpunkter på enskildheter i vår kyrkohandbok bleknar enligt min mening i förhållande till värdet av ett enhetligt och samlat gudstjänstliv, igenkännbart över hela landet och vida längre. Mångfald i gudstjänstuttryck vill vi ha – de gläds vi över – där har vårt stift en rikedom av former från hög till låg att erbjuda. Men måste vi aldrig ge avkall på det förutsägbara, gemensamma, förenande.

Det är ur mitt perspektiv sant som Amen i kyrkan.

BISKOP JOHAN DALMAN

